

Commentaar op Nadere Effectenanalyse 1^e fase (NEA-1), versie 19 december 2009, ontvangen reacties t/m 8 februari 2010.

Commentaarverwerking d.d. 18 april 2010.

AO = Andrea Otte-Klomp (Ministerie van OCW)

CG = Ciska van Geer (Vereniging Wadvaarders)

CR = Cees de Ranitz (B.V.'s Munnikeveen en de Joh. Kerkhovenpolder)

CS = Cora Seip-Markensteijn (Productschap Vis)

CW = Cynthia Winkelman (Zeeaashandel Arenicola)

DVD = Do van Dijck (Landschap Noord-Holland)

ED = Evelien Duizendstraal (Provincie Fryslan)

FP = Frits Paymans (KNVvL)

GK = Gerrit Kamphuis (AkzoNobel)

GM = Germ Martini (KNRM)

JB = Janny du Bois-Minholts (Wadden Watersportverbond)

JK = José Kimkes (Samenwerkende Bedrijven Eemdelta, SBE)

JW = J.B. Weewer (Frisia Zout)

JWW = Jan Willem Wijnstroom (Sportvisserij Nederland)

JY = Jan Ybema (HISWA)

KK = Krista Kok (Gemeente Den Helder; i.s.m. G. Freijssen van KvK, P. Visser van Gemeente Zijpe, E. van der Kooij van Gemeente Harlingen)

LK = Lammert Kwant (www.wadgids.nl)

MD = Monique van den Dungen (Groningen Seaports) (coördineerde reactie van Groningen Seaports, KVK Noord-Nederland en NAM BV, onderschreven door Nuon, Regionale Commissie Noordelijke Zeehavens en VNO-NCW Noord)

NAM = George Wintermans / Johan Spijkerman (NAM BV/Shell BV)

PZ = P.J. van Zanten (Kamer van Koophandel Noord-Nederland)

TK = Taco Kluwer (Nederlandse Kitesurf Vereniging)

TL = Ton Luijks (AkzoNobel)

TV = Tjibbe van der Valk (Gemeente Terschelling)

Initiaal en volgnr	Paragraaf	Opmerking	Commentaarverwerking
CG001		<p>Mijn vraag over hoe het woord significant is onderbouwd wordt voor de veranderingen in de natuurwaarden in het rapport beschreven op pag 16. De voor mij wiskundige term, wordt als ik het goed uitdruk omschreven als een negatieve trend in een populatie of het oppervlak van een habitattype, een ontwikkeling die afwijkt van normale fluctuatie. Zo gebruikt heeft het woord een meetbare lading, maar het woord significantie wordt in diverse subtitels effectbeoordeling in het rapport ook gebruikt in relatie tot het beoordelen van effecten van menselijk medegebruik. Daarbij gaat het m.i. vooral om een schatting van een effect. Op blz 15 wordt duidelijk gesteld dat het aan het bevoegd gezag is op basis van het advies een uitspraak te doen over significantie van effecten i.v.m. te nemen mitigerende maatregelen. Daar gaat zeker een schoen wringen. Significantie suggereert een grens tussen wel of geen verschil maken, goed en fout. maar bij keuzes die gemaakt zijn en moeten worden op basis van het overzicht menselijk medegebruik en het effect hiervan op de natuur spelen historie en subjectieve maatstaven –hoe nuttig ook - een grote rol. Om geen valse verwachtingen te wekken zou ik in verband met effectbeoordelingen dan ook liever een ander woord gebruiken.</p>	<p>Wij hebben ter verduidelijking de gebruikte definitie van significantie uit de notitie Toepassing begrippenkader Natuurbeschermingswet 1998 (Steunpunt Natura 2000, 2007) geciteerd: <i>“Een significant negatief effect is een wezenlijke verslechtering van de kwaliteit en/of vermindering van de omvang van een habitattype zoals bedoeld in het instandhoudingsdoel ten gevolge van menselijk handelen, afhankelijk van de staat van instandhouding en de trends en natuurlijke fluctuaties in omvang/kwaliteit van habitattypen danwel in populatieomvang van soorten ”.</i></p>
CG002		<p>Het is verheugend in het rapport te lezen dat met de inspanning van de inventarisatie van menselijk medegebruik en van de natuurwaarden in het Waddengebied het woord verstoring door gebruik in een breder perspectief wordt gezet, dat het effect van waterrecreatie op foeragerende vogels er is, maar dat door gewenning en mobiliteit dit effect op de populatie van de diersoort beperkt is. Het is goed te lezen dat de meeste vogelsoorten dus nauwelijks reageren op voorbijvarende zeilschepen, dat foeragerende aalscholvers vluchten als schepen tot op enkele honderden meters naderen, maar ook dat men ze op de Noordzee achter vissersschepen kan zien jagen. Dit type nuancering zal zeker kunnen bijdragen aan een evenwichtiger beleid als het gaat om zeehonden. Op een eerder bijeenkomst van NEA in het kader van de N 2000 heb ik al aangegeven dat ik mijn twijfels heb over de rol die het instellen van art. 20 rustgebieden voor zeehonden speelt bij de ontwikkeling van de populatie als geheel. Bij de symposia aan de Wadden Academie en in directe contact heb ik dit namens</p>	<p>Criteria voor de toepassing van het artikel 20-instrument staan in de 'Leidraad aanwijzing artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 Waddengebied' . De aanwijzing van artikel 20-gebieden betreft het afsluiten van kwetsbare gebieden. Dit zijn ecologisch waardevolle en verstoringgevoelige gebieden, waarbinnen de natuurwaarden extra beschermd dienen te worden. In de praktijk zijn tot nu toe vooral gebieden gesloten voor de bescherming van zeehonden en van vogels. Enkele gebieden zijn ter bescherming van andere natuurwaarden zoals bodembiotopen afgesloten voor bodemberoerende activiteiten. Naar verwachting zal inzet van het artikel 20-instrument blijvend nodig zijn om de gunstige staat</p>

	<p>de Vereniging Wadvaarders onder de aandacht gebracht bij onderzoekers. Er is contact geweest tussen medewerkers van IMARES -Sophie Brasseur- en de TU-Delft –Henk Schuttelaars- om te bezien of er mogelijkheden zijn om in goede samenwerking en met de beschikbare gegevens een populatiemodel te ontwikkelen voor de gewone zeehond. Bij de voorzitter van de Wadden Academie is aandacht voor dit type onderzoek gevraagd. Vooralnog is het art. 20 beleid t.a.v. de gewone en grijze zeehonden er één van reageren op de bewegingen die de zeehonden maken. Ondanks toename in aantallen wordt een ingesteld rustgebieden door grote groepen zeehonden gemakkelijk verruild voor een andere plek, daarmee een knipoog naar het beleid gevend. Het vertrouwen bij de beherende instantie dat met de Erecode als leidraad de dieren voldoende rust(plaatsen) in het gebied zullen kunnen vinden zonder dat er meer en meer art. 20 gebieden bijkomen is er niet.</p>	<p>van instandhouding van de betreffende soorten of bodembiotopen te bereiken of in stand te houden.</p> <p>Criteria voor het afsluiten van gebieden voor Gewone zeehonden: de hoofddoelstelling van het trilaterale beleid ten aanzien van zeehonden is het bereiken van een levensvatbare populatie. Met het huidige aantal Gewone zeehonden is sprake van een minimale levensvatbare populatie. Dat betekent dat op dit moment in principe geen extra gebieden afgesloten hoeven te worden voor de Gewone zeehond. Het huidige beschermingsniveau is voldoende en kan in stand worden gehouden met het huidige aantal gesloten gebieden voor de gewone zeehonden.</p> <p>Criteria voor het eventueel afsluiten van gebieden voor Grijze zeehonden zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het gebied wordt ingenomen door minstens 5 dieren en het gebied wordt reeds een aantal jaren achtereen gebruikt (2-3 jaar). 2. Rond het gebied vindt verstoring plaats of is de kans op verstoring tijdens kwetsbare perioden groot. Voor beide soorten zeehonden geldt dat onder extreme omstandigheden, bijvoorbeeld bij epidemieën, van het bovenstaande kan worden afgeweken. <p>Criteria voor het afsluiten van gebieden voor (broed)vogels zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Trend: wanneer een soort een negatieve trend vertoont, kan het noodzakelijk zijn om tot afsluiting van een gebied over te gaan ter bescherming van de soort tegen (significante) verstoring. Ook als de oorzaak van achteruitgang zich buiten het wadengebied bevindt, blijft binnen het wadengebied een algemene zorgplicht voor de bescherming van de soort gelden. 2. Functie van het gebied: indien een gebied een specifieke functie heeft binnen het Wadengebied, en er weinig tot geen gebieden met vergelijkbare functies
--	--	---

			<p>zijn, kan tot afsluiting worden overgegaan.</p> <p>3. Instandhoudingsdoelen: voor soorten met een uitbreidings- en/of verbeterdoelstelling is de huidige draagkracht van het Waddengebied onvoldoende en kan tot afsluiting van een gebied worden overgegaan.</p> <p>4. Aantallen: het relatieve aantal vogels dat van een gebied gebruik maakt kan reden zijn om tot sluiting van het gebied over te gaan ('hotspot') . Het relatieve aantal refereert aan de instandhoudingsdoelen en/of populatie.</p> <p>Naast de criteria voor het sluiten van gebieden in de Wadden beschrijft de "Leidraad aanwijzing artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 Waddengebied" de procedure voor de aanwijzing van de gebieden. Voorstellen tot wijziging van art. 20 gebieden vinden plaats in nauw overleg met beheerders en gebruikers.</p>
CG003		<p>Een volgend punt waar ik aandacht voor wil vragen is de vaststelling dat voor de bontbekplevier en strandplevier dank zij art. 20 afsluitingen –en dan m.n. op die platen waar voordien kanovaarders “aan land gingen”- belangrijke broedgebieden werden zeker gesteld, en de constatering dat het kitesurfen en de recreatie op kunstmatige strandjes aan de kust negatieve effecten kunnen hebben op het halen van de instandhoudingsdoelstelling voor die beide soorten. Het is –zoals ook door de vertegenwoordiger van de kitesurfersorganisatie werd gesuggereerd- zeker een overweging waard om niet vooral te denken aan mitigerende maatregelen in de vorm van beperkingen opleggen. Bij de aanleg van de dijk zijn er in het verleden als vanzelfsprekend recreatieve strandjes -en dus ook potentiële broedplekken- verloren gegaan. Een bewoner van de Friese Noordkust kan daar met spijt over vertellen. Een van de weinige mogelijkheden voor hen om in de directe omgeving te recreëren is hen voor de veiligheid ontnomen. Het idee om opnieuw strandjes aan te leggen is een win-win maatregel voor natuur en recreant die bespreekbaar moet zijn.</p>	<p>Het idee voor opnieuw aanleggen van strandjes voor natuur is geen onderwerp in kader van deze NEA, maar mogelijk wel in kader van het beheerplan.</p> <p>Recreatiestrandje blijft voor recreatie. Eventuele broedgevallen worden afgeschermd in het kader van de Flora- en faunawet. Geen sluiting van strand als gevolg van Natura 2000-doelstellingen, maar rode score blijft wel staan.</p>
GK001		<p>Met deze mail willen wij benadrukken, dat in het kader van de Natura 2000 wetgeving rekening gehouden is met bestaande WM en WVO vergunningen. Op de site “Waddenzee.nl” is de karakterisering van gebruik m.b.t. WVO en WM vergunningen niet eenduidig. WM vergunningen worden niet genoemd. De veronderstelling is er ook, dat als er een WVO vergunning verleend is zonder NB-wet, dat de NB-wet vergunning ook niet</p>	<p>WVO-lozingen en N2000 zijn nog onderwerp van gesprek tussen RWS en LNV</p>

		<p>nodig was omdat verondersteld werd of zelfs wellicht getoetst is dat de instandhoudingsdoelen niet in gevaar komen.</p> <p>Wij hebben een en ander tijdig gemeld namens de bedrijven op het CPD te Delfzijl. Met deze mail willen wij ons standpunt opnieuw onder uw aandacht brengen.</p>	
GM001		<p>Reddingstations van de KNRM bevinden zich thans op de volgende plaatsen gelegen aan de Waddenzee:</p> <p>Den Helder Texel – Oudeschild Texel – De Cocksdorp Texel – De Koog, hier staat in stalling het kusthulpverleningsvoertuig en de kleine reddingboot die rondom Texel kan worden ingezet Den Oever – Ligplaats in het IJsselmeer Vlieland, inclusief een kusthulpverleningsvoertuig Terschelling – West Terschelling – Paal, Ameland – ballumerbocht Ameland – Nes, hier staat in stalling het kusthulpverleningsvoertuig en de reddingboot die rondom Ameland kan worden ingezet. Schiermonnikoog, inclusief het kusthulpverleningsvoertuig Eemshaven Lauwersoog Harlingen</p>	<p>De genoemde reddingstations zullen worden aangepast in en/of toegevoegd aan de Voortoets. Bij e-mail gevoegde jaarcijfers kunnen eventueel ter illustratie worden ingevoegd in Voortoets. Er worden geen gedetailleerde nieuwe data in de NEA opgenomen</p>
TV004		<p>Procedurele volgordelijkheid, bijvoorbeeld de toetsing op de ontwerpstandhoudingsdoelen, is verre van optimaal te noemen die kan leiden tot rechtsonzekerheid. In onze optiek blijft de NEA concept totdat er een toetsing plaats vindt op de definitieve instandhoudingsdoelen.</p>	<p>Dit is juist</p>
TV006		<p>Tabellen: Vormgeving: het komt voor dat tabellen doorschuiven naar de andere pagina terwijl de kop van de tabel op de voorliggende pagina staat. Hou ze of samen op een pagina of zorg dat de kop van de tabel naar de volgende pagina gekopieerd wordt. De kolom doelrealisatie in alle effectbeoordelingstabellen in relatie tot de laatste kolommen is niet duidelijk; conclusie kan zijn doel wordt niet gehaald, maar er is geen effect. Graag verduidelijking tussen deze kolom in relatie tot de effectbeoordeling.</p>	<p>Opmaak en relaties tussen tabellen en tekst worden voor eindconcept gecontroleerd en rechtgezet.</p>
TV009		<p>In het rapport wordt op wetenschappelijke wijze de effecten van bestaand gebruik geanalyseerd. Wat gemist wordt is een totale conclusie of</p>	<p>Dergelijke overzichten (tabellen) worden nog toegevoegd.</p>

		concluderende matrix betreffende dit huidige gebruik. Hierdoor blijft deze rapportage in de lucht hangen terwijl juist deze conclusies het gebruik van deze rapportage in beleidsprocessen aanzienlijk zou vergroten. Tijdens de presentatie op 16 december werd in een sheet door Arcadis een perfecte samenvatting op de bevindingen gegeven. Voorgesteld wordt deze aan het rapport toe te voegen.	
TV013		Hierarchie in gebruiksvormen. Wat ook opvalt is dat de in dit stuk genoemde vormen van gebruik is beoordeeld. Op die manier geeft het stuk geen blijk van een eventueel bevoorrechte posities die aan het bestaande gebruik toekomt.	Toetsing van het gebruik vindt plaats zonder bevoorrechte posities.
TV015		In het stuk wordt nog gesproken van zogenaamde "powerboten" waarvan het gebruik kennelijk nog afzonderlijk moet worden getoetst. Het zou prettig zijn wanneer wordt aangegeven wat onder dergelijke powerboten wordt verstaan. Het is niet wenselijk wanneer hiermee ook wordt gedoeld op schepen t.b.v. personenvervoer, reddingberging, calamiteitenbestrijding, patiëntenvervoer etc.	De nadere toets van "powerboten" zal zich niet richten op schepen t.b.v. personenvervoer etc. zoals watertaxi's, die varen binnen de scheepvaartgeulen waar een hogere snelheid is toegestaan dan 20 km/uur en ook niet op (oefeningen) calamiteitenbestrijding. Het gaat vooral om het toetsen van gedrag en geluidsoverlast van deze boten buiten de scheepvaartroutes. Hier is echter zijn weinig informatie van bekend wat betreft duur, frequentie en locaties.
TV018		De Ode Dyk is niet meegenomen als zomerhaventje met wat recreatie met eenmaal per jaar bivakkeren in de eerste of tweede slenk.	Toetsing van recreatie in de NEA gebeurt op iets hoger abstractieniveau: deze informatie is te gedetailleerd hiervoor, maar wordt opgenomen in Lijst Bestaand Gebruik
TV019		Wat ook gemist wordt, is het gewone recreëren aan de waddenkust (zwemmen, wandelen)	Recreatie direct onder de Waddenkust van de eilanden (buitendijks) wordt getoetst door DLG.
TV020		Bij het wadlopen wordt het kleinschalig lopen over het wad door de eilandbewoners en hun gasten wel genoemd, maar uiteindelijk wordt er in de nadere effectenanalyse alleen over het wadlopen in groter groepsverband gespreken en dat dat misschien alleen maar vanaf een beperkt aantal plekken mag gebeuren. Daarmee wordt kleinschalig medegebruik op een hoop met grootschalig wadlopen gegooid. Dit is te kort door de bocht.	Op het wad lopen zonder een geul over te steken is formeel geen 'wadlopen', maar valt onder het begrip 'historisch medegebruik'. Dit historisch medegebruik is zeer extensief en kleinschalig en er zijn geen aanwijzingen dat dit toeneemt. Dit kleinschalig gebruik is lastig te bepalen naar tijd en locatie en dient daarom kaderstellend te worden opgenomen in het beheerplan. Dit type gebruik is wel opgenomen in de Inventarisatielijst bestaand gebruik. In de Voortoets Waddenzee (dec. 2008) is onder wadlopen een alinea opgenomen over kleinschalig historisch medegebruik:

			<p>Naast het georganiseerde wadlopen, wandelen met name lokale kustbewoners wel eens op het wad, op vrij korte afstand uit de oever of dijk. Het gebruik is in het algemeen zeer extensief, vooral langs de vastewal. Het betreden van het wad vindt het meest plaats aan de zuidzijde van de bewoonde delen van de eilanden. Dit historisch medegebruik is niet apart voorgetoetst, maar wordt beschouwd te zijn meegenomen in de hierna volgende voortoets (georganiseerd) wadlopen.</p> <p>Het wandelen op het wad gaat soms in combinatie met het voor eigen gebruik handmatig pieren steken, bot vangen, mossels en kokkels rapen (max. 10 kg/pp/pd) of garnalen kruien. Het handmatig pierensteken en rapen schelpdieren komen aan de orde in de voortoets Visserij-WZ.</p> <p>In de 2e fase van de NEA (met vergund gebruik) komen o.a. vissen met fuiken, kubben, hoekwant en hoeklijn aan de orde en daarbij kan zo nodig ook aandacht worden besteed aan genoemde vormen van kleinschalig historisch medegebruik op gebied van vissen.</p>
JWW001		<p>Op pagina 127 staat vermeld dat de bot vooral in de wintermaanden wordt gevangen. Dit klopt niet. In de Waddenzee wordt een groot deel van het jaar bot gevangen. Bij koud winterweer (vorst) trekken veel botten naar dieper water, waardoor ze dan op de Wadplaten juist niet worden gevangen.</p> <p>Bij de aal willen we graag als aanvulling de volgende zin: 'Gevangen aal moet door sportvissers altijd direct worden teruggezet'.</p>	<p>Opmerking wordt meegenomen</p> <p>Opmerking wordt meegenomen</p>
JWW002		<p>pag 134; Effectbeoordeling steken zagers op litorale mosselbanken. Significantie van effect steken wordt bepaald door de intensiteit van betreding/steken. Volgens onze informatie gaat het om één (voormalige) mosselbank onder West Terschelling, waar al van oudsher zagers worden gestoken. Deze banken zijn nu sterk veranderd door de vestiging van japanse oesters en daardoor veel minder makkelijk te bewerken dan voorheen. De intensiteit van betreding/bewerking is daardoor geleidelijk afgenomen.</p>	<p>Opmerking wordt meegenomen</p>

JWW003		<p>Toe te voegen vissoort Noordzeekustzone (laatste alinea pag 205: schar. idem op pag 206 vissoort toe voegen bij Bootjesvisserij: schar. Deze eveneens toe voegen onder hoofdstuk soorten.</p> <p>Ook in deze paragraaf willen we bij de informatie over de aal (pag 207) graag toevoegen dat deze vissoort door sportvissers altijd moet worden teruggezet.</p>	<p>Opmerking wordt meegenomen</p> <p>Opmerking wordt meegenomen</p>
JW001		<p>Wordt als mitigerende maatregel voorgesteld om tijdens hoogwater geen werkzaamheden uit te voeren aan landconstructies dit i.v.m. HVP.</p> <p>Lijkt mij dat dit niet zo stellig moet worden opgenomen omdat dit betekent dat de verstoring aan de HVP langer is dan nodig is. Een kortstondige verstoring zal minder overlast geven. Daarnaast zijn genoeg andere HVP beschikbaar om deze tijdelijke kortstondige verstoring op te vangen. Hoe korter de verstoring hoe beter voorbeeld gegeven door defensie betreffende schietoefeningen.</p>	<p>Tekst onder mogelijke mitigerende maatregelen is genuanceerd</p>
JW002		<p>Wordt nog gesproken over de lozingen van koelwater in de havens wat buiten de scope van deze NEA valt. Daarnaast wordt gesproken nadelige effecten van de lozingen gedaan op deze havens. Uit metingen is vastgesteld dat de thermische belasting van het ontvangende water (in onze geval de industriehaven van Harlingen) zeer lokaal is en dat het water dat met de getijde beweging de haven verlaat niet is opgewarmd, dus van externe werking kan geen sprake zijn</p>	<p>Lozingen koelwater in havens vallen formeel buiten de scope (externe werking gebeurt in NEA fase 2), we hebben er echter voor gekozen om activiteiten op de rand van het gebied in deze 1^e fase wel mee te nemen (zoals bijv. ook onderhoud aan zeedijken etc.). Koelwater heeft naast thermische effecten ook vissterfte als gevolg, daarom is het wel in NEA meegenomen.</p>
JW003		<p>Pagina 80. 2. ruimtelijke verspreiding</p> <p>Toevoegen in derde zin</p> <p>Woord zeer vóór woord lokale en beperkte.</p>	<p>Honoreren van deze toevoeging komt de leesbaarheid niet ten goede: er staat al 'slechts', toevoegen van 'zeer' is dubbelop.</p>
JW004		<p>Effect van onttrekking.</p> <p>Uit onderzoek gedaan door Frisia Zout blijkt dat met name de intrek van vissen in koelwatersystemen waarbij de keuze voor bepaalde pompen etc eveneens een positieve invloed kunnen hebben op het voorkomen van intrekken van vissen. Trillingen etc voorkomt dat vissen richting het inzuigpunt trekken.</p> <p>Bovenstaande opmerking kan ook geplaatst worden bij pagina 84 (viszeefinstallaties)</p> <p>Daarnaast is de overlevingskans van vissen bij traditionele systemen fijn filtersysteem zeer laag vanwege het feit dat de vissen niet meer kunnen ontsnappen en dus alsnog dood gaan.</p> <p>De verhouding van vis die ingezogen wordt moet wel in relatie gezet</p>	<p>Dit is nuttige informatie bij het formuleren van mitigerende maatregelen.</p> <p>Dit komt bij cumulatie (NEA fase 2) aan de orde.</p>

		worden met andere activiteiten waarbij vissen worden getroffen (visserij etc.)	
KK001	1.1	Dezelfde zin 'Voorliggend rapport bevat de NEA (eerste fase) van het bestaand gebruik in de Waddenzee en Noordzeekustzone.' wordt 2 keer achter elkaar herhaald.	De 2 ^e zin wordt geschrapt
MD003	1.2	Aanvullen externe werking, samenvatting van de afbakening in tabel zal verhelderend werken	Paragraaf si kort en overzichtelijk. tabel voegt niets toe, niet overgenomen.
KK007	1.2	Onderste alinea: Daarnaast is de gebruiksfunctie defensie is dubbel tov alinea 2	De dubbeling is er uit gehaald
MD004	2	De termen gebruik, gebruiksvormen en activiteit worden door elkaar gebruikt. 1 term is wenselijk	Wringt soms. Bij bijvoorbeeld kitesurfen klinkt "activiteit" logischer, bij visserij "gebruiksvorm". Duidelijke is wat wordt bedoeld, geen kans op verwarring. Niet overgenomen.
MD006	2.1	De uitgangspunten voor de input moeten hier helder worden geschetst, zoals ouderdom gegevens, referentiejaar, validatie.	Relatie van deze opmerking tot paragraaf 2.1 is onduidelijk. Tekst niet aangepast.
KK 016	2.1	Mogelijke mitigerende maatregelen; worden wel voorstellen gedaan, maar niet dwingend. Waarom dan in deze analyse opnemen? Dit wordt toch ook vastgelegd en als het er eenmaal in staat (ook al is het niet dwingend), dan is het moeilijk om dat er (indien gewenst) weer uit te laten halen in het beheerplan. Moet m.i. in een later stadium worden besproken.	Hier worden alleen mogelijke oplosrichtingen aangegeven. In later stadium kunnen nog allerlei wijzigingen en toevoegingen worden doorgevoerd.
KK 015	2.1	Nb-wet, NBwet-vergunde gebruik, Nbwet-vergund gebruik, Nbwet Nbwet vergund gebruik; Welke is het (consistentie)? Mis wel meer consistentie (b.v. Nadere effectanalyse en nadere effectenanalyse (ook pag. 12)	Er wordt voor gekozen consequent de term Nb-wetvergund gebruik te gebruiken.
KK 017	2.1	Quickscan externe werking; Alleen voor de Waddenzee? Niet voor de NZKZ?	De quickscan externe werking geldt voor zowel Waddenzee als Noordzeekustzone.
MD005	2.1	Externe werking: Een quick scan wordt uitgevoerd om de invloed van activiteiten van buiten de Waddenzee te bepalen. Voor welke activiteiten en tot hoever buiten de Waddenzee worden deze effecten bepaald?	Er is aan paragraaf 2.1 een tekst toegevoegd over wat onder externe werking wordt verstaan en hoe dat wordt toegepast in de NEA
PZ008	2.1	In plaats van op ongelimiteerde wijze de externe werking van activiteiten in een quick scan te onderzoeken, kan beter vastgesteld worden of er sprake is van exogene invloeden, die dan een vaststaand gegeven vormen.	Zie reactie op opmerking KK002.
KK002	2.1	Tijdens de presentatie op 16/12 aan de consultatiegroep is de externe werking duidelijk en ruimer gedefinieerd: klimaatverandering, ingrepen in het Waddensysteem (bv. aanleg afsluitdijk) en ontwikkelingen buiten NL (zoals bijvoorbeeld jacht) vallen hier ook onder. Tijdens de bijeenkomst is aangegeven dat indien het niet halen van de N2000 doelen met deze ontwikkelingen te maken heeft, de oplossing niet in aanpassingen van het bestaand gebruik kan worden gevonden. Dit zie ik nog niet terugkomen in	Er is aan paragraaf 2.1 een tekst toegevoegd over wat onder externe werking wordt verstaan en hoe dat wordt toegepast in de NEA

		<p>het rapport, ik zou willen verzoeken om in ieder geval de nadere definiëring van externe werking in het schema op p.15 op te nemen. Hoewel de externe werking nog geen onderdeel uitmaakt van NEA fase 1, kan hiermee een verduidelijking van het totale proces van totstandkoming van het beheerplan worden gegeven.</p> <p>Ik ben het hier helemaal mee eens.</p>	
KK008	2.2	Gebruik toetsende benadering vooral hier toegepast. Voordeel van kaderstellende benadering is echter dat je autonome ontwikkelingen kunt aanpakken. Ipv iedere nieuwe zeilboot een vergunning te verlenen kun je bij voorbaat rustige zones instellen, waardoor de ishd toch gehaald worden.	
CS001	2.3	Hoe wordt bepaald of een locatie in potentie geschikt is? Bovendien leidt deze redenering altijd tot de conclusie dat er een effect is: als er potentie is zonder een bepaalde activiteit, is de locatie meegenomen. M.a.w. de activiteit heeft blijkbaar een effect. Maar potentie wil niet zeggen dat zonder de activiteit bepaalde soorten ook daadwerkelijk op een locatie voor gaan komen.	De potentie wordt bepaald door de ecologische randvoorwaarden van de soort. De geschiktheid van het leefgebied kan worden bepaald door factoren als hoogteligging, vegetatie, bodemgesteldheid, overstromingsfrequentie, enz.
KK 018	2.3	In de tweede alinea staat dat een bepaalde vorm van gebruik er de oorzaak van kan zijn dat een bepaalde habitat of soort niet voorkomt terwijl de locatie potentieel wel geschikt is voor dat soort of habitat. Hoe kan je <u>met zekerheid</u> zeggen dat een bepaald gebruik daarvan de oorzaak is en niet andere (b.v. natuurlijke) factoren?	Zie reactie onder CS001
PZ009	2.3-2.4	De effectenanalyses betreffen zich op menselijk gebruik. Maar een belangrijk deel van eventueel te constateren effecten kan veroorzaakt worden door niet-menselijke gebeurtenissen. Dus de impact van menselijke activiteiten moet een relatieve weging krijgen.	De toetsing in de NEA is alleen op effecten van menselijk gebruik en niet op niet-menselijke gebeurtenissen.
CS002	2.4	'als er voldoende informatie..beschikbaar is'. Wat is er gedaan als die informatie er niet was? Zijn de effecten niet bepaald of is er een educated guess gemaakt?	Dan is een deskundigenoordeel (expert opinion) gegeven en als dat niet mogelijk is geldt het voorzorgsprincipe
CS003	2.5	Marge i.v.m. ecologische redenen: bij bepaling van het oppervlakte aan habitat kan ook habitat buiten de begrenzing van het aangewezen gebied meetellen in de ha's. Er kan verlies aan habitat plaatsvinden binnen de begrenzing, maar toename buiten de begrenzing. Hoe wordt hiermee omgegaan?	We beperken ons in de NEA tot het habitat binnen de Natura 2000 gebieden Waddenzee en/of Noordzeekustzone
KK 009	2.5	Ik krijg hier toch de indruk dat menselijke activiteiten/oorzaken met name bepalend worden geacht voor de stand van zaken habitats, soorten etc. Met name in de Waddenzee kunnen natuurlijke oorzaken heel bepalend zijn voor de omvang van habitats, Soorten etc. Een voorjaarsstorm kan bijvoorbeeld vrijwel alle broedsels van vogels vernietigen. Zie ook pag. 27.	In de NEA gaat het alleen om de inschatting van het effect van de menselijke activiteiten

MD007	2.5	Blijkbaar zijn er geen activiteiten bekend met een positief effect op instandhoudingsdoelen. Of wel, maar worden ze niet getoetst? Eigenlijk zou dat best wenselijk zijn, zo kunnen beheermaatregelen, of toekomstige natuurherstelmaatregelen waarvan bekend is dat ze een positief effect hebben, zonder toets plaatsvinden en worden meegenomen in de doelrealisatie.	Er zijn zeker (beheers)activiteiten bekend die een positief effect op bepaalde instandhoudingsdoelen hebben. Maar deze zijn vervolgens getoetst op de vraag of ze geen negatieve effecten op andere instandhoudingsdoelen hebben. Alle beheersactiviteiten die uit de voortoets door zijn gegaan naar de NEA zijn getoetst op een gelijke wijze als elke andere activiteit.
MD014	2.6	Onduidelijk is hoe de relatie met voortoetsen is ten aanzien van Windenergie en WVO-lozingen. Komen deze onderwerpen niet in NEA aan de orde omdat het om vergunde activiteiten gaat? Hoe worden de positieve effecten van natuurcompensatie voor vergunde projecten van NUON, RWE en GSP daarbij betrokken?	Windmolens vallen onder externe werking, en zijn niet getoetst in NEA fase 1. Uitkomst overleg LNV-RWS over WVO-lozingen afwachten. Natuurcompensatie heeft als doel significante effecten als gevolg van een project te voorkomen. M.a.w. de balans is na uitvoering van de compensatie in evenwicht. Daarom wordt compensatie niet als "plus" meegenomen.
MD015	2.7	Bij de activiteit is de periode (seizoen, tijdstip/dag/nacht) ook van belang voor bepaling van de verstoring	Klopt, er is in de beoordeling ook rekening gehouden met temporele overlap (of de aanwezigheid daarvan). Onduidelijk is waarom deze opmerking juist hier wordt gemaakt.
TV007	2.7	Niet duidelijk is of alle getoetste effecten worden meegewogen in de cumulatieve effectbeoordeling of slechts de significante en/of de mogelijk significante effecten danwel kleine, verwaarloosbare of tijdelijke effecten. Ergo wat is de relatie NEA richting Cumulatietoets en wat is de interactie met de defensie- en de visserijtoets. Graag verduidelijking op dit punt.	In de betreffende paragraaf is dit verduidelijkt d.m.v. de volgende toevoeging: Alle activiteit-doel combinaties die een effect kunnen hebben, ongeacht de grootte (verwaarloosbaar, klein, aanzienlijk, groot) daarvan, worden betrokken in de cumulatietoets. Dit zijn activiteiten van niet Nb-wetvergund gebruik, Nb-wetvergund gebruik, militair gebruik en externe werking.
MD016	3	Algemeen belangrijk punt: niet is aangegeven in de tabellen en figuren over welke jaren deze gegevens zijn verzameld. Verouderde gegevens (> 3-5 jaar) worden niet geaccepteerd bij vergunningverlening. Dan kan ook voor de basiskennis voor het inschatten van effecten in dit NEA geen gebruik worden gemaakt van verouderde gegevens. Het tijdstip of jaar van aanleveren voor dit rapport (2009) door RWS telt niet.	We geven zo veel mogelijk aan wat de waarnemingsjaren van de aantallen en verspreiding van de soorten zijn. Voor de verspreiding (zie kaarten) van vogels is dit vaak de periode 2000 t/m 2004 en soms recenter. Aantalsontwikkelingen zijn bekend t/m 2007. We gaan ervan uit dat de verspreidingsgebieden in de loop van de jaren weinig zal veranderen. Hier zijn geen aanwijzingen voor.
MD017	3	Algemeen detail: hoofdletters soorten niet correct	Dat is een keuze. Maar we moeten wel consequent

			zijn. Of voor alle soorten de beginletter van soortnamen met een hoofdletter, of juist niet. Er is gekozen voor het laatste.
MD018	3	Voor het inschatten van effecten is tevens van belang om inzicht te geven in de trends en de oorzaken. Niet alleen in die van de ontwikkeling van habitattypen en –soorten, maar ook de verstoringen en verbeteringen.	Wordt hier bedoeld m.b.t. de soorten en habitats of m.b.t. het gebruik? Het eerste wordt gedaan in de Doeluitwerkingrapporten en betrekken we al bij de effectschatting. Het tweede is beschreven in de hoofdstukken 4 en 5.
TV005	3	Dit hoofdstuk gaat over natuurwaarden en zou dus niet over verstoring moeten gaan. Hier door wordt dit hoofdstuk verwarrend. De onderdelen met betrekking tot verstoring zouden aan de orde moeten komen in de beoordeling van de effecten	De gevoeligheid van de natuurwaarden voor verstoring is wel relevant in hoofdstuk 3. Anders worden steeds dezelfde dingen herhaald bij ieder gebruik. De specifieke onderdelen m.b.t. verstoring van activiteiten komen wel aan bod in de bepaling van effecten. De titel van dit hoofdstuk wijzigen we in: Natuurwaarden van de Waddenzee en de Noordzeekustzone en de verstoring gevoeligheid
CR002	3.2	Opmerking t.a.v. zoutlozingen Duitsland	Activiteiten in Duitsland worden in deze fase van de NEA niet meegenomen. Dit valt onder externe werking en wordt daarom meegenomen in de 2 ^e fase van de NEA.
CR003	3.2	Toevoegingen aan 5 punten Opmerkingen over bestaande baggermethoden	De vijf punten hoeven geen uitputtende lijst te vormen. De toevoegingen zullen worden benut in de toetsing van het Nb-wetvergund gebruik (NEA fase 2) Baggerwerkzaamheden worden getoetst onder Nb-wetvergund gebruik in NEA fase 2.
CS004	3.2.2	teveel veronderstellingen: 'vermoedelijk', 'waarschijnlijk', 'kunnen', 'aannemelijk dat'.	Er zijn geen zekerheden maar wel aanwijzingen. Geen wijzigingen in deze veronderstellingen doorgevoerd.
MD019	3.2.2, 3.3.2 en 3.3.3	Onder verontreiniging: verouderde gegevens. Kijk op waddenzee.nl/feiten en cijfers voor de ontwikkeling. TBT mag al sinds 1990 niet meer op kleine schepen worden gebruikt en sinds 2003 niet meer op grote schepen gebruikt worden. Dit heeft geleid tot een forse daling verontreiniging	In de betreffende paragraaf is de tekst als volgt gewijzigd: Het huidige gebruik van TBT-verbindingen is in Nederland vanaf 1 januari 2003 en in de lidstaten van Europese Unie vanaf 1 juli 2003 aan banden gelegd. Vanaf 2003 geldt een verbod voor het aanbrengen van TBT op de scheepshuid op alle mariene schepen groter dan 25 meter en vanaf 2008 geldt een algeheel verbod op aanwezigheid ervan op alle schepen in EU havens. Het gebruik op schepen

			<p>kleiner dan 25 meter was al sinds 1 januari 1993 niet meer toegelaten (RIKZ, 2005)</p> <p>Een verbod in 1990 ben ik niet tegengekomen</p> <p>Het verbod op TBT betekent niet dat het probleem met TBT verontreiniging is opgelost. De stof is nog altijd in het slib aanwezig.</p>
CR004	3.3.1	<p>In het Dollardgebied zijn momenteel 2 vistrappen ingericht te weten in de Breebaartpolder, waarin artificieel een beperkt eb- en vloed ritme is gecreëerd en bij Nieuw Statenzijl.</p> <p>In het rapport Bouwstenen kwelderbeheer van de Prov. Gron. is voorgesteld door zowel de SGL als de particuliere eigenaren om ook vistrap te maken in de uitmonding van door zeedijkverhoging verdwenen uitmonding van de Tjamme.</p> <p>De vogelbroedeilandjes in de Breebaart polder worden momenteel ernstig bedreigd door predatie van de vos, welk dier zich toegang weet te verschaffen tot deze kunstmatige nesteilandjes. Dit is mogelijk, doordat het ingelaten zeewater een zo hoog slibgehalte heeft dat de prielen in het poldertje dichtslibben, waardoor de beschermde vos al wadend vrije toegang wordt geboden tot de nesten met alle gevolgen van dien.</p> <p>Bovendien zij hier opgemerkt, dat de Nederlandse en Duitse stortplaatsen van (al of niet met zware metalen en organische microverontreinigingen gecontamineerd) havenslib juist zijn gesitueerd oostelijk van de Punt van Reide en juist benoorden het artikel 20 gebied aldaar t.b.v. de opvang van zeehonden, hetgeen niet bevorderlijk is voor de (jonge) zeehonden en de te beschermen vogelsoorten in de Breebaartpolder.</p> <p>Toevoegen: In estuaria als de Eems met reeds troebel bruin veenachtig water uit de veengebieden in het achterland zal daarboven het storten van baggerslib de turbiditeit sterk doen vergroten, vooral wanneer in de havens zoals Delfzijl de Airset-methodiek wordt toegepast.</p>	<p>Dit is opgenomen in het NEA-rapport.</p> <p>Dit is geen onderdeel van de NEA, maar is wel een aandachtspunt bij het opstellen van het Beheerplan Natura 2000.</p> <p>Baggeren is onderdeel van de NEA fase 2</p>
CS005	3.3.1	Ook sommige soorten (o.a. zeegras) zijn gevoelig voor verandering van stroomsnelheid.	Paragraaf gaat over trekvisen. Die zijn inderdaad gevoelig hiervoor. Opmerking erbij gezet.
CS006	3.3.1	Ook hier veel onbekend en veronderstellingen t.a.v. trekvisen	Idem als bij CS004
CS007	3.3.1	Keuze van typische soorten voor habitattypen blijft onduidelijk en discutabel. Bij 1140A: droogvallende platen op de Waddenzee staat schol als typische soort vermeld. 1110A Permanent overstroomde zandbanken	Deze discussie is niet van toepassing op de NEA. Keuze van typische soorten is al in een eerder stadium gemaakt (Profielendocumenten gepubliceerd)

		Waddenzee: allerlei soorten waarvan een deel sinds de afsluitdijk nauwelijks meer voorkomt (haring!). En we missen typische soorten als garnaal en aal. De zeenaalden die wel bij 1110B (NZK) genoemd zijn worden niet bij 1110A (Waddenzee) vermeld terwijl dit naar onze beleving typische soorten zijn van de wierevelden op het Wad. Naar de beleving van de vissers is de lijst "typische soorten" niet kenmerkend voor hun visgebied.	door LNV).
MD020	3.3.3	Gegevens uit 1994: Nog geen vernieuwde inzichten bekend?	Nee, dit zijn de meest recente gegevens
CS008	3.4.2	Zelfde soort opmerking als bij pagina 33 maar dan over de vogels. Op het Balgzand zwemmen in de vroege zomer grote groepen bergeenden met kuikens rond. Maar geen doelsoort voor Natura2000, lepelaar evenmin. Waarom deze soorten niet en andere wel? Zoals de aalscholver (niet-broedvogel) die neemt sinds 1970 onafgebroken toe in Nederland en in het Waddengebied neemt het aantal aalscholvers drastisch toe, waarschijnlijk door overloop vanaf het IJsselmeer. Toch staat er dat het doel voor de Aalscholver in de Waddenzee waarschijnlijk niet gehaald wordt. Dat is voor ons niet te begrijpen.	Zie reactie bij CS007. Overigens Bergeend, Lepelaar en Aalscholver zijn wel doelsoorten voor de Waddenzee. De populatieontwikkeling van de Aalscholver is recent negatief.
MD021	3.4.3	Eerste bullit: hoe groter de groep vogels hoe groter de verstoringafstand. Lijkt in tegenspraak met de volgende zin: kolonievogels zeer gevoelig Toevoegen dag/nacht/zicht? Geluidsfrequentie?	Dat is niet in tegenspraak. De verstoringafstand is groter naarmate de gevoeligheid groter is. Kolonievogels komen in grote groepen voor. Ze zijn zeer gevoelig voor verstoring en vertonen een grote verstoringafstand. Er is geen extra onderscheid in verstoringafstanden toegevoegd
MD022	3.4.3	Hoe is met de onderzoeken voor specifieke activiteiten recreatie en kitesurfen omgegaan naar effectbepalingen/beoordelingen voor andere activiteiten? Naar onze mening kun je dat niet doortrekken.	Verstoringafstanden voor recreatieboten, kitesurfen en andere recreatieactiviteiten is verzameld in trapport van Krijgsveldet al. (2008). Er zijn ook nog gegevens voor andere activiteiten bekend. Soms kunnen gegevens van de ene gebruiksfunctie worden gebruikt voor de andere gebruiksfunctie. Dit is gebaseerd op expert opinie. De Nb-wet voorwaarden hanteert voor verstoring van vogels vaak een generieke afstand van 500 meter.
MD023	4	Onderhoud landconstructies Waddenzee worden hier meegenomen. Liggen buiten N2000 gebied zoals omschreven. Eerder is aangegeven dat deze NEA alleen zou gaan om zaken in het N2000 gebied. De afbakening wordt nu wat lastig en niet helder. Voor 1) activiteiten in (vanaf) N2000 gebied aan landconstructies kan dit hier wel. Voor 2) activiteiten buiten N2000, geen N2000 relevantie en alleen Fen Fwet plichtig, en 3) buiten N2000 met externe werking op N2000 horen deze werken niet in deze NEA. Overigens wel eens met effectbepaling en -beoordeling	Zie voortoets: wel meegenomen externe werking a.d. rand v.h. gebied N2000. Dit is ook doorgevoerd in de NEA.

MD024	4 en 5	Onderhoud vaargeulen (onderhoudsbaggerwerkzaamheden die nodig zijn om de vaargeulen op diepte te houden) ontbreekt in de effectbeschrijving. Dit valt aan te merken als bestaand gebruik in de zin van Nb wet 1998, en hoort in dit rapport thuis.	Is Nb-wetvergund en wordt meegenomen in de NEA fase 2.
CS009	4.1.1	Effecten kustverdediging. Er wordt gietasfalt (bitumen) en soms ook slakken gebruikt. Door uitloging kan chemische verontreiniging ontstaan. Misschien alleen in zo lage concentraties dat dit niet significant is, maar wordt er wel naar gekeken? Of is het een blinde vlek? Positief is het toevoegen van kunstmatig hardsubstraat habitat.	Effecten door chemische verontreiniging wordt nog nader bekeken. Dit is als aandachtspunt onderkend en wordt nader verkend in het kader van NEA fase 2. PM nog toevoeging door Beno Open teenconstructies van dijken en dammen etc. vormen een geschikt foerageergebied voor sommige vogelsoorten, o.a. de steenloper. Mogelijk is dit een aandachtspunt in het beheerplan
KK 022	4.1.2	Hier staat dat onderzoek nodig is voor powerboten en watertaxi's. Deze vallen volgens het concept niet onder de scheepvaart, met als argument dat de "verhouding" wordt scheefgetrokken. Dit vinden wij onjuist: deze schepen vallen onder de (beroeps)scheepvaart BPR en deze en andere wetgeving zorgt ervoor dat de scheepvaart alleen in de daarvoor aangewezen vaargeulen harder mag varen dan 20 km/h. en zelfs dat er geen luchtkussenvaartuigen op het wad mogen varen. Om nu weer andere categorieën te gaan benoemen en uitzonderingen te meten gaat ons veel te ver. De conclusie dat de scheepvaart geen effect heeft is voor ons goed genoeg.	'Powerboten' zijn nu meegenomen in de hoofdstukken van scheepvaart en waterrecreatie.
MD025	4.1.2	In de par.4.1.2. Zeescheepvaart wordt melding gemaakt van loodsplicht voor schepen met >65 m lengte. In de AmvB inzake flexibilisering van de loodsplicht (m.i.v. 1-8-2002) is de loodsplichtgrens per afzonderlijk vaargebied vastgesteld. Bijgevoegd is een bijlage met vastgestelde grenzen (lengte, breedte, diepte) voor het Waddengebied. Effectbepaling: Uit welke gegevens is af te leiden dat verstoring een aantal uren per schip duurt? Er staat: voor scheepvaart zijn geen bestaande NB vergunningen. Dit moet worden gewijzigd in: Voor scheepvaart is geen zelfstandige Nb wet vergunning vereist. (Het varen met een schip is geen vergunningplichtige handeling, evenmin als voor het rijden met een auto. Daar is geen twijfel over in de Hrl, want zeker geen plan of project in de zin van art 6, lid 3). Bij de beoordeling van een plan of project dient (een toename van) de scheepvaart wel worden meegenomen voor de effectbepaling. In deze	Tekstdeel is aangepast. Moet minuten zijn: benadering a.h.v. verstoringsafstand en vaarsnelheid. De systematiek in de NEA is per activiteit feitelijk aangeven of er een bestaande Nb-wet vergunning voor is.

		paragraaf is dit onderscheid onvoldoende duidelijk. Geldt idem voor hoofdstuk 5.	
KK 010	4.1.2, 2	“Voor de komende jaren wordt zowel voor de beroepsvaart als de recreatievaart een toename verwacht in het aantal schepen dat gebruik zal maken van de vaargeulen”. Op basis van welke statistieken en trends wordt deze verwachting geuit? Graag nadere onderbouwing. Zie ook opmerking 003 van Krista Kok.	Aan de hand van trends in sluispassages en goederenoverslag in havens is de aanname gerechtvaardigd dat scheepvaart ook de komende jaren nog een stijging zal laten zien. Staat in Voortoets, verwijzing in NEA opgenomen in paragraaf 4.1.2, 1.
KK 011	4.1.2, 5	Detailopmerking: “wordt negatief beïnvloed”, moet zijn beïnvloed.	Aangepast in tekst
KK 012	4.1.2. 6	“Opname maximumsnelheid van 20 km/uur buiten de hoofdvaarwegen” Gezien het voorgaande waaruit blijkt dat de effecten van de scheepvaart nogal meevallen, vraag ik me af waarom nu ineens zo’n dergelijke maatregel opgenomen moet worden. Waarom geen onderscheid in beroepsvaart en recreatievaart?	De snelheidsbeperking bestaat al vanuit het BPR. Deze beperking vanuit het BPR wordt genoemd in het beheerplan en is ook van belang voor natuurwaarden.
KK006	4.1.3	Er wordt in de NEA uitgegaan van 16.000 helikoptervluchten vanaf Den Helder Airport. Den Helder Airport heeft een vergunning voor 25.000 vliegbewegingen. Deze vergunning is opgebouwd uit grote en kleine vliegbewegingen. Daarnaast wordt er vanaf dezelfde luchthaven ook gevlogen door Defensie. Ik adviseer om contact op te nemen met Den Helder Airport om de cijfers te controleren. De luchthaven (Nbwet vergund) is nog niet getoetst in de eerste fase van de NEA, maar voor de tweede fase is het van belang dat van de juiste cijfers wordt uitgegaan.	Vliegbewegingen vanaf Den Helder Airport zijn vergund in het kader van Nb-wet. Gegevens worden voor NEA fase 2 opgevraagd.
FP001	4.1.3 en 5.1.6	Luchtvaart Het luchtruim tot duizend meter boven de Waddenzee en de Noordzeekustzone wordt nauwelijks gebruikt door de grote luchtvaart. Straalverkeersvliegtuigen zullen het gebied zelden op een lagere hoogte dan 6000 meter overvliegen. Incidenteel zal een klein verkeersvliegtuig of historisch luchtvaartuig gebruik maken van één van de corridors. Voor het Wetland Waddenzee geldt conform de bestaande instructies voor de luchtvaart een minimum vlieghoogte van 1500 voet (ongeveer 450 meter), met uitzondering van de corridors naar Texel en Ameland onder zichtcondities van minder dan 8 km of een wolkenbasis van minder dan 1500 voet, waarbij de minimum hoogte 1000 voet (ongeveer 300 meter) bedraagt. De gemotoriseerde en ongemotoriseerde luchtvaart boven de rustgebieden is uitsluitend toegestaan bij een minimale vlieghoogte van 1000 voet (ca. 300 m), behoudens situaties waarin lager overvliegen vanuit operationeel of veiligheidsoogpunt noodzakelijk is. Ten aanzien van de rustgebieden geldt	Dit tekstvoorstel is t.a.v. Noordzeekustzone opgenomen. Voor de Waddenzee zijn de normen van het PKB Waddenzee aangehouden. Dit tekstvoorstel is t.a.v. Noordzeekustzone opgenomen. Voor de Waddenzee zijn de normen van het PKB Waddenzee aangehouden.

		<p>verder dat luchtvaartactiviteiten van overheidswege of in opdracht van de overheid zijn toegestaan voor zover noodzakelijk voor de uitvoering van beheer en onderhoud, markeren, monitoren, reddings-, inspectie-, toezicht- en opsporingstaken. Deze voorwaarden zijn opgenomen in de toegangsbeperkingsbesluiten.</p>	
FP002	4.1.3 en 5.1.6	<p>Recreatieve en SportLuchtvaart De kleine luchtvaart ('general aviation') wordt uitgevoerd met vliegtuigen, helikopters en zweefstoellen. Het gaat hierbij veelal om maatschappelijke vluchten zoals meet-, inspectie-, ambulance-, opsporings-, reddings- en surveillancevluchten. Incidenteel worden rondvluchten, ballonvaarten uitgevoerd. Reclamesleepvluchten zijn boven het waddengebied verboden, met uitzondering van vluchten vanaf het luchtvaartterrein Texel rechtstreeks naar het vaste land en vice versa.</p>	Dit tekstvoorstel is opgenomen
FP003	4.1.3 en 5.1.6	<p>Ongemotoriseerde luchtvaart De luchtsporten zweefvliegen, schermvliegen en zeilvliegen worden op enkele plaatsen in de nabijheid van officiële startplaatsen voornamelijk lokaal beoefend. Ongemotoriseerde luchtsporten vinden door gebrek aan thermiek zelden boven water plaats. Onder zeer gunstige meteorologisch condities wordt boven de duinen door zweefstoellen gevlogen op stijghellingwind. De minimale vlieghoogte is in het Luchtverkeersreglement bepaald op 1.000 voet (ongeveer 300 meter) boven bebouwing en 500 voet (ongeveer 150 meter) boven open gebied, waaronder de zee. Ter bescherming van de natuurwaarden in de Waddenzee en de Noordzeekustzone stelt dit beheerplan nadere voorwaarden aan de minimale vlieghoogte voor de kleine luchtvaart boven de rustgebieden.</p>	Dit tekstvoorstel is t.a.v. Noordzeekustzone opgenomen. Voor de Waddenzee zijn de normen van het PKB Waddenzee aangehouden.
FP004	4.1.3 en 5.1.6	<p>Gemotoriseerde Luchtvaart In aanvulling op bovengenoemde wettelijke regels omtrent minimale vlieghoogte is het volgende van toepassing. De algemene lijn die door de recreatieve en sportluchtvaart op basis van een gedragscode wordt gehanteerd voor de gemotoriseerde en ongemotoriseerde luchtvaart boven aangewezen Natura 2000-gebieden (zoals Waddenzee en de Noordzeekustzone), is dat deze gebieden zoveel mogelijk worden vermeden. Indien het overvliegen van die gebieden niet valt te vermijden, wordt een vlieghoogte van ten minste 1000 voet (ca. 300 m) aangehouden, behoudens situaties waarin lager overvliegen vanuit operationeel of veiligheidsoogpunt noodzakelijk is. Deze bepaling geldt overigens niet binnen het circuitgebied van een luchtvaartterrein. Specifiek voor de recreatieve luchtvaart (ongemotoriseerd en gemotoriseerd) heeft deze</p>	Dit tekstvoorstel is t.a.v. Noordzeekustzone opgenomen. Voor de Waddenzee zijn de normen van het PKB Waddenzee aangehouden.

		sector de 'Gedragscode Verantwoord Vliegen' opgesteld, onder meer voor het vliegen boven natuurbeschermingsgebieden. Deze gedragscode heeft ten aanzien van de minimumvlieghoogte boven natuurbeschermingsgebieden dezelfde strekking als de hierboven geformuleerde algemene lijn.	
FP005	4.1.3 en 5.1.6	Bijlage 1 Sector Notities Het Steunpunt Natura2000 heeft in samenwerking met ARCADIS en met bijdragen van sector organisaties en de ministeries van VROM en Economische Zaken een Quick Scan gemaakt van bestaand gebruik in de Natura2000 gebieden. De KNVvL is hier actief betrokken geweest bij de opstelling van de criteria voor de luchtporten. Voor de luchtporten heeft dat het volgende advies opgeleverd: tabel in reactietekst	Ter kennisname aangenomen
FP006	4.1.3 en 5.1.6	“Verantwoord Vliegen” Gedragscode voor de Recreatieve luchtvaart Inleiding Het doel van de gedragscode is om vliegtuigbestuurders in de recreatieve luchtvaart een houvast te bieden bij het bepalen van normen voor het vliegen in Nederland, in het bijzonder bij het vliegen in de nabijheid van natuurbeschermingsgebieden, aaneengesloten bebouwing, verzamelingen van mensen en evenementen. Het hanteren van deze code en het daarbij vereiste vliegerschap is een belangrijke voorwaarde voor het draagvlak van de luchtvaart bij de Nederlandse bevolking. Vliegtuigbestuurders zijn aanspreekbaar op niet-naleving van de gedragscode. Deze gedragscode is voor alle vliegtuigbestuurders in de recreatieve luchtvaart en mag aangemerkt worden als een aanvulling op alle wettelijke plichten en op de reglementen die voor de luchtvaart zijn vastgesteld. Het gaat er om te bewerkstelligen dat men bij het uitoefenen van de hobby of sport steeds vanuit de juiste houding handelt. Dat men meer en eerder bij zichzelf te rade zal gaan of men kan verantwoorden dat men iets doet of nalaat. Vliegtuigbestuurders dienen zich te realiseren dat ze op hun gedrag kunnen worden aangesproken. Van elke vliegtuigbestuurder wordt verwacht dat hij of zij deze gedragscode onderschrijft. De code bestaat uit twee onderdelen: <input type="checkbox"/> Deel I beschrijft een aantal kernbegrippen van verantwoord	Een verwijzing naar het bestaan van deze gedragscode inclusief belangrijkste implicaties is in de tekst opgenomen

		vliegerschap en bieden algemene uitgangspunten voor de gedragscode; <input type="checkbox"/> Deel II bevat de feitelijke gedragsregels.	
FP007	4.1.3 en 5.1.6	<p>Deel I. Kernbegrippen van verantwoord vliegen</p> <p>Vliegtuigbestuurders stellen het op verantwoorde wijze uitvoeren van de vlucht centraal. Het zo min mogelijk verstoren van het leefklimaat is daarvan een onlosmakelijk onderdeel.</p> <p>Verantwoord vliegerschap houdt in dat vliegtuigbestuurders bij hun handelen een veilige vluchtuitvoering centraal stellen en de bereidheid tonen om daarop te worden aangesproken.</p> <p>Een aantal kernbegrippen is daarbij leidend en plaatst de integriteit in een breder perspectief:</p> <p><input type="checkbox"/> Professionaliteit Het handelen van een vliegtuigbestuurder is altijd en volledig gericht op een verantwoorde operatie, waar externe veiligheid deel van uitmaakt; het voorkomen van overlast; en het handhaven van het leefklimaat voor de gemeenschap.</p> <p><input type="checkbox"/> Functionaliteit Het handelen van een vliegtuigbestuurder stemt overeen met de door hem of haar vooraf geplande vluchtuitvoering.</p> <p><input type="checkbox"/> Onafhankelijkheid Het handelen van een vliegtuigbestuurder wordt gekenmerkt door zelfstandigheid. Hij of zij zal zich niet laten afleiden van correcte uitvoering van de vlucht anders dan door operationele overwegingen.</p> <p><input type="checkbox"/> Openheid Het handelen van een vliegtuigbestuurder is transparant. Indien vereist of gewenst zal volledig inzicht kunnen worden gegeven in alle fasen van de vlucht.</p> <p><input type="checkbox"/> Betrouwbaarheid Op een vliegtuigbestuurder moet men kunnen rekenen. Hij of zij houdt zich aan zijn of haar vliegplan en voornemens, behoudens operationele noodzakelijkheden.</p> <p><input type="checkbox"/> Zorgvuldigheid Een vliegtuigbestuurder bereidt zijn of haar vlucht nauwkeurig voor, zorgt voor een accurate, elk risicomijdende vluchtuitvoering en gedraagt zich "als een heer of dame in het luchtverkeer".</p> <p>Deze kernbegrippen zijn de toetssteen voor de volgende gedragsafspraken. Gedragingen moeten aan deze kernbegrippen getoetst kunnen worden</p>	Een verwijzing naar het bestaan van deze gedragscode inclusief belangrijkste implicaties is in de tekst opgenomen
FP008	4.1.3 en	Deel II. Gedragscode voor bestuurders van luchtvaartuigen	Een verwijzing naar het bestaan van deze

	5.1.6	<p>1. Algemene bepalingen</p> <p>1.1. Deze gedragscode geldt voor alle bestuurders van luchtvaartuigen in de ongemotoriseerde en de gemotoriseerde recreatieve luchtvaart;</p> <p>1.2. De code is openbaar en door derden te raadplegen;</p> <p>1.3. Organisaties in de recreatieve luchtvaart stellen deze code bekend bij alle bestuurders van luchtvaartuigen die zich onder hen hebben verenigd, of van de aangeboden diensten gebruik maken;</p> <p>1.4. Organisaties kunnen op niet-naleving van de gedragscode actie ondernemen;</p> <p>1.5. Jaarlijks evalueren de sectorpartijen uit de Stuurgroep General Aviation de gedragscode op effectiviteit.</p> <p>2. Operationele richtlijnen</p> <p>2.1. Bij de planning en tijdens de vluchtuitvoering zullen de volgende gebieden in principe zoveel als mogelijk worden vermeden:</p> <ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> Natuurbeschermingsgebieden; <input type="checkbox"/> Aaneengesloten bebouwing; <input type="checkbox"/> Verzameling van mensen; <input type="checkbox"/> Evenementen. <p>2.2. Indien het overvliegen van voornoemde gebieden niet valt te vermijden zal een vlieghoogte van minimaal 1000ft AGL worden aangehouden, behoudens beroepsmatige en operationele noodzaak;</p> <p>2.3. Bij het vliegen over of in de nabijheid van voornoemde gebieden zal in principe koers, snelheid en tenminste de minimum voorgeschreven hoogte worden behouden of tijdig naar die hoogte worden geklommen. Een en ander zodanig dat een veilige noodlanding kan worden gemaakt en overlast wordt geminimaliseerd;</p> <p>2.4. Indien moet worden afgeweken van de richtlijnen in deze gedragscode, is de vliegtuigbestuurder bereid de gegevens en omstandigheden hiervan beschikbaar te stellen voor de jaarlijkse evaluatie van de gedragscode.</p>	gedragscode inclusief belangrijkste implicaties is in de tekst opgenomen
TV017	4.1.3 en 5.1.6	Een goede normering voor de luchtvaart lijkt van belang. Het gebruik van het Waddengebied door vliegtuigen of helikopters is in een wijde omtrek waarneembaar. De minimum vlieghoogte van 450 m. boven de Waddeneilanden lijkt een goed uitgangspunt. Voor Texel en Ameland zullen er uitzonderingen gemaakt moet worden nu zij een vliegveld hebben.	Dat is juist. In de NEA wordt uitgegaan van vigerende vlieghoogtes, inclusief de uitzonderingen daarop.
KK 021	4.1.4	In deze paragraaf wordt gesproken over gaswinning. Zowel bedrijven met als zonder Nb-wetvergunning worden genoemd. Wat is de reden dat de zoutwinning niet wordt genoemd ?	In de Voortoets is geconcludeerd dat de effecten van zoutwinning geen gevolg hebben voor de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000

NAM001	4.1.4	<p>Bij de kleinere velden ontbreekt Ameland; bij de winlocaties met Nb-wet vergunning Vierhuizen.</p> <p>Bij preventieve maatregelen voor de Groninger kwelderwerken spreken over hogere “rijdsdammen op de kwelder” (duidelijker).</p> <p>Laatste zin eerste alinea: De schade/effecten van gaswinning zijn moeilijk te achterhalen vanwege de grote natuurlijke dynamiek/variatie in de natuurwaarde (het signaal/effect van gaswinning is veel kleiner dan het ‘effect’ van de natuurlijke dynamiek/variatie)</p> <p>De NBwet vergunde winningen zijn in dit rapport niet getoetst (dwz niet meegenomen) maar in de praktijk wel.</p>	<p>De eerste drie tekstvoorstellen zijn opgenomen</p> <p>In de betreffende paragraaf is nader verduidelijkt wat wel en niet getoetst is in de NEA.</p>
NAM002	4.1.4	<p>“Het natuurlijk opvullend vermogen.....” moet zijn De natuurlijke dynamiek in de sedimenthuishouding..... De effecten zijn minimaal en niet significant (dit is aangetoond door Deltares die heeft laten zien dat de stroomsnelheden door bodemdaling niet significant veranderen en daarmee ook niet het mechanisme achter het sedimenttransport.</p>	<p>Dit tekstvoorstel is opgenomen</p>
NAM003	4.1.4	<p>Effectbepaling: In de 2^e zin ontbreekt het woord “significante” tussengeen sprake zal zijn van... en daling.</p>	<p>Dit tekstvoorstel is opgenomen</p>
CR005	4.1.4	<p>Opmerking 010</p>	<p>Deze informatie gaat te ver in detail voor de NEA</p>
CR006	4.1.4	<p>Opmerking 011: Zeewering en zeespiegelstijging</p> <p>Opmerking 011 en 012: Opmerkingen en vragen t.a.v. kwelderverlies, slibbalans en op te zetten onderzoek daarnaar</p>	<p>Dit zijn geen onderwerpen die in de NEA worden behandeld</p> <p>Vanuit de Kaderrichtlijn Water doet Rijkswaterstaat een verkenning naar ernst en oorzaak van kwelderverlies en welke maatregelen eventueel genomen kunnen worden. Dit is echter geen onderwerp in de NEA</p>
CR007	4.1.4	<p>Opmerking 013: Effecten van gaswinning op kwelders</p>	<p>De huidige bodemdaling door gaswinning heeft geen merkbaar effect op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000</p>
CR008	4.1.4	<p>Opmerking 014: Dijkverzakking door gaswinning</p>	<p>Dijkverzakking is geen onderdeel van de gestelde instandhoudingsdoelen van Natura 2000. Met betrekking tot dijkverzakkingen en daarmee samenhangende veiligheidsissues is de dijkbeheerder verantwoordelijk.</p>
CR009	4.1.5	<p>Opmerking 015: Koelwaterlozing aanwenden voor nuttige warmte</p>	<p>Is (mogelijke) toekomstige situatie. In ieder geval geen bestaand gebruik en daarom geen onderwerp</p>

			bij de toetsing in de NEA
CR010	4.1.5	Opmerking 016: Temperatuurverhoging veroorzaakt algenbloei	Er is geen effect op Natura 2000-doelen
CS010	4.1.5	Koelwaterinname leidt tot vissterfte maar dus ook tot verhoogd voedselaanbod voor viseters/aaseters. Dat heeft niet alleen effect op visdief en noordse stern, ook bodemfauna, krabben. En door de verwarming plaatselijk hogere productie, bij de uitlaat dus soms grote scholen deels kleine/jonge vis.	Opmerking is meegenomen in de tekst
MD029	4.1.5	Koelwater: In de tekst kan duidelijker aangegeven worden dat (met locaties) het merendeel van de toekomstige koelwaterinname niet in de Waddenzee plaatsvindt, maar in de havenbekkens buiten N2000 gebied. Bestaand is nog buiten De ruimtelijke verspreiding en overlap is niet uitgewerkt naar soorten en habitats, maar veralgemeniseerd. Waarom? Waar vindt inname en lozing plaats in N2000 en met welke soorten en habitats is daar een overlap? Bij de effectbepaling wordt verwezen naar een RIKZ-onderzoek bij de Electrabelcentrale uit 2004. Lijkt achterhaald, Moet worden navraagd bij Electrabel. Zij nemen maatregelen deflectie, zeefinstallaties, visretoursystemen die ook door nieuwe centrales worden toegepast. Figuur 24 kan daarom worden geschrapt. Er wordt een onderzoek opgevoerd bij de afsluitdijk die geen enkele relatie heeft met de effectbepaling door koelwaterinname en lozing bij de Eemscentrale. Waarom?	In de tekst is nu opgenomen dat inname vooral in havenbekkens plaatsvindt. Uitwerking naar relevante soorten is nu opgenomen. Rapporten van nieuwer onderzoek zijn opgevraagd via José Kimkes. Figuur wordt tot nader order niet geschrapt. Passage is verwijderd en ondergebracht oin hoofdstuk Sluisbeheer.
JK001	4.1.5.2	Bij deze paragraaf kan nog worden toegevoegd dat de lokale opwarming door zoninstraling bij droogvallende platen een veel grilliger effect heeft op de lokale temperatuur als de koelwaterlozing.	De NEA beperkt zich tot beoordeling van de menselijke activiteit. De opmerking is wellicht waar, maar voegt weinig toe aan de bestaande conclusie.
JK002	4.1.5.4	In deze paragraaf wordt geen gebruik gemaakt van de inmiddels 4 onderzoeken (81/82, 92/93, 96/97 en 2007/2008). Voor een goed beeld dienen ook deze onderzoeken in dit rapport betrokken te worden. Tevens moeten de onderzoeken gecontroleerd worden op onderzoeksmethode en de gehanteerde kentallen. In grote lijn blijkt dat het aantal soorten niet echt verandert. Over de jaren en seizoenen zijn er grote (natuurlijke) schommelingen in aantallen per soort. Dit gegeven rechtvaardigt op zich al dat er geen significant effect kan zijn. De Eemscentrale is namelijk al sinds 1977 in continubedrijf aanwezig. Tweede alinea: Er wordt gesteld dat de Eemscentrale "aanzienlijke hoeveelheden" vis worden ingezogen. Dit is tendentius en kan beter worden vervangen door "de Eemscentrale	Onderzoeken zijn opgevraagd bij José Kimkes. Zij heeft die vraag verder uitgezet. D.d. 19-3 nog geen reactie vernomen. De stelling aanzienlijk is gebaseerd op feitelijke aantallen.

		<p>zuigt meer vis in dan vergelijkbare andere centrales.</p> <p>Derde alinea: De aantallen rivierprik in figuur 24 rechtvaardigen niet de stelling dat er geen achteruitgang is. Aan de hand van de bemonsteringen in 2008 bij de Eemscentrale is niet hard maken dat deze trend onterecht is.</p> <p>Derde alinea: De gegevens van de rapportage 1996/97 zijn niet correct weergegeven in de getallen in deze alinea. Ook wordt gesproken over m3 onttrekkingsdebiet. bedoelt wordt waarschijnlijk exemplaren per 1000 m3 onttrokken water. Deze onduidelijkheid geldt ook voor figuur 25.</p>	<p>In afwachting van de genoemde rapporten.</p> <p>Fout in tabel wordt aangepast.</p>
JK003	4.1.5.5	Deze paragraaf zou kunnen worden aangevuld door te wijzen op de natuurlijke variaties in populaties en tevens aan te geven dat de historische koelwateronttrekkingen daar blijkbaar geen effect op hebben gehad.	Tekstvoorstel overgenomen.
JK004	4.1.5.6	Hierbij zou ik zeker een voorbehoud maken bij aanpassing van filter/zeef-installaties. Wat zouden deze aanpassing dan moeten inhouden? Operationele aanpassingen worden op de Eemscentrale reeds doorgevoerd. (continu laten draaien van de bandzeven wanneer veel vis wordt aangetroffen). Een positief effect op de gevoeligste soorten is echter niet gegarandeerd.	<p>Tekst onder mogelijke mitigerende maatregelen is aangepast</p> <p>PM controle van tekst door Beno</p>
PZ010	4.1.6	WVO-lozingen zijn nog in discussie. Maar dit is vergund, dus al beoordeeld, gebruik. Dus dit niet opnieuw ter discussie stellen.	Is niet Nb-wet vergund. Vergunningen in het kader van Wvo impliceren niet dat effecten op Natura 2000-instandhoudingsdoelen zijn uitgesloten. Dit staat nog ter discussie.
CR011	4.1.7	Opmerking 017: Paragraaf sluisbeheer, de verdwijning van sluisen en aanwezigheid van een verzamelde rietmassa nabij Nieuw Statenzijl	<p>De paragraaf over sluisbeheer is inmiddels ingevuld.</p> <p>De vroegere aanwezigheid van nu niet meer aanwezige sluisen is geen onderwerp van de NEA. Deze beperkt zich namelijk tot toetsing van bestaand gebruik.</p> <p>De situatie van het verzamelde riet is wellicht ongewenst, maar er worden geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 voorzien.</p>
KK 020	4.1.7	De paragraaf over het sluisbeheer is niet ingevuld. Wordt deze paragraaf nog uitgewerkt of wordt deze vorm van bestaand gebruik meegenomen in de tweede fase van de NEA?	Hoofdstuk Sluisbeheer is ingevuld.
CR012	4.1.8	Opmerking 018: Lozing afvalwater	Wvo in relatie tot Natura 2000 is nog onderwerp van discussie.
DVD001	4.2	Afschot van vos op de kwelders van het Balgzand is niet opgenomen(binnen natura 2000 grenzen). Afschot van vos vindt sinds 1,5	Predatie door de vos in broedkolonies is lokaal een probleem op de vastelandskwelders. Voor

		jaar geheel niet meer plaats, in afwachting van een door Provincie Noord-Holland aangekondigd faunabeheerplan (telefoongesprek SJ met DVD, 1-3-2010). Over dit onderwerp wordt zwaar gediscussieerd met de prov. Noord Holland.	Beheerplan is in 1 ^e instantie het bemoeilijken van de toegang van de vos de inzet, waarmee al enige ervaring is (el. afrastering, "kluteneilanden"). Als laatste middel kan worden overwogen voor afschot van de vos op de vastelandskwelders gedurende een korte periode voor medio maart. Afstemming met provincies over wildschadebestrijding zal nodig zijn om tot breed gedragen beheermaatregelen te komen.
DVD002	4.2	Afschot van vos op de aan het Balgzand grenzende dijk(buiten de natura 2000- wel binnen de externe werkingszone) is niet opgenomen. Afschot van vos vindt sinds 1,5 jaar geheel niet meer plaats, in afwachting van een door Provincie Noord-Holland aangekondigd faunabeheerplan (telefoongesprek SJ met DVD, 1-3-2010). Over dit onderwerp wordt zwaar gediscussieerd met de prov. Noord Holland.	Dit is buiten N2000-gebied: activiteiten buiten het gebied met mogelijke gevolgen voor N2000-doelen worden behandeld in NEA fase II onder externe werking.
DVD003	4.2	Afschot van konijn op de kwelders van het Balgzand, ivm schade aan primaire zeevering, (binnen natura 2000 grenzen) is niet opgenomen. Afschot van konijn op de kwelder van Balgzand is gewenst door Landschap Noord-Holland in verband met schade aan de primaire zeekering, maar vindt niet plaats (telefoongesprek SJ met DVD, 1-3-2010). Over dit onderwerp wordt zwaar gediscussieerd met de prov. Noord Holland.	Konijn kan bijdragen aan kwaliteit kweldervegetatie door begrazing, het is echter essentieel de kwaliteit van de zeekering te kunnen waarborgen. Afstemming met provincies over wildschadebestrijding zal nodig zijn om tot breed gedragen beheermaatregelen te komen.
DVD004	4.2	Afschot van konijn op de aan het Balgzand grenzende dijk, ivm schade aan primaire zeevering, (buiten de natura 2000- wel binnen de externe werkingszone) is niet opgenomen. Over dit onderwerp wordt zwaar gediscussieerd met de prov. Noord Holland. Afschot van konijnen vindt wel plaats op/achter de dijk, buiten het Natura 2000-gebied (telefoongesprek SJ met DVD, 1-3-2010).	Dit is buiten N2000-gebied: activiteiten buiten het gebied met mogelijke gevolgen voor N2000-doelen worden behandeld in NEA fase II onder externe werking.
DVD005	4.2	Er vindt op het Balgzand naast beweiding ook maaibeheer plaats	Maaibeheer is opgenomen onder 4.2.1.1b: Maaien vegetatie.
DVD006	4.2	Er worden bij laag water ook excursie gegeven op het balgzand. Dit gebeurt zowel op de slikplaten als op de kwelders	Excursies zijn opgenomen onder 4.2.1.1e: Openstelling voor recreanten.
DVD007	4.2	Er worden ook tijdens hoogwater vogelkijkexcursies gegeven. De excursie vinden plaats vanaf de aan het balgzand grenzende dijk. Deze dijk bevindt zich binnen de grenzen van de externe werking	Dit is buiten N2000-gebied: activiteiten buiten het gebied met mogelijke gevolgen voor N2000-doelen worden behandeld in NEA fase II onder externe werking.
DVD008	4.2	In de komende jaren vinden kwelderherstel werkzaamheden plaats(waddenfonds). De hieraan verbonden rijshoutdammen zullen in de komende jaren worden onderhouden. Ook de bestaande rijshoutdammen worden regelmatig onderhouden. Het onderhoud aan deze kunstwerken is niet opgenomen in het verslag	Onderhoud aan rijshouten dammen is meegenomen bij toetsing kwelderwerken.

CR013	4.2.1	Opmerking 019: Aanvullingen en verbeteringen t.a.v. kwelderbeheer in de Dollard. Opmerkingen over varkensbedrijven.	Voor zover deze niet te ver in detail treden zijn de opmerkingen meegenomen in tekst. De genoemde bedrijven bevinden zich buiten het Natura 2000-gebied en zullen daarom onder externe werking worden meegenomen in de NEA fase 2.
CR014	4.2.1	Opmerking 020: Kwelderbeheerplan	De informatie voert te voor voor opname in de NEA. Deze beperkt zich namelijk tot toetsing van bestaand gebruik.
CR015	4.2.1	Opmerking 021: Opmerking over maaibeheer	Voor zover deze niet te ver in detail treden zijn de opmerkingen meegenomen in tekst.
CR016	4.2.1	Opmerking 022: Opmerking over begreppeling	Voor zover deze niet te ver in detail treden zijn de opmerkingen meegenomen in tekst.
CR017	4.2.1	Opmerking 023: Opmerking over openstelling voor recreanten	Opmerkingen zijn opgenomen in de tekst.
CR018	4.2.1	Opmerking 025: Opmerking over ganzen versus vee	De toetsing in de NEA is alleen op effecten van menselijk gebruik en niet op niet-menselijke gebeurtenissen.
CR019	4.2.1	Opmerking 026: Opmerking over onderhoud watergangen	De indruk die wordt ervaren, wordt niet gewekt met de tekst.
CR020	4.2.2	Opmerking 028: Waarom wordt Dollard niet meegenomen bij onderhoud aan kwelderwerken	Langs de Dollard zijn geen kwelderwerken. Onderhoud kwelderwerken wordt daarom ook niet getoetst.
KK004	4.3	Jaarrondstrandpaviljoens op het Noordzeestrand en fiets- en wandelpaden onderlangs de Balgzanddijk zijn niet meegenomen bij recreatie en toerisme, valt dit wellicht onder externe werking en daarmee onder de tweede fase NEA?	Het Noordzeestrand valt niet binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone en wordt in de 2 ^e fase van de NEA meegenomen onder externe werking. Recreatie onderlangs Balgzanddijk valt onder externe werking, in Voortoets is echter al geconcludeerd dat er geen effecten zijn door recreatie buiten kwelders.
CG004	4.3.1	In het hoofdstuk over droogvallen wordt vermeld dat weinig bekend is over feitelijke geografische verspreiding van droogvallen. In het kader van het Vaarconvenant hebben Wadvaarders een aantal jaren waargenomen. De gegevens werden door Wim de Jong verwerkt in een presentatie die een goed beeld gaf met inderdaad ook de in jullie rapport genoemde "hotspots".	Er is weinig bekend over droogvallen, maar wat bekend is, is gebaseerd op data van o.a. Wadvaarders. De kaarten zijn een weergave van deze gegevens en ondersteunen hetgeen in de Voortoets vermeld is.
JY001	4.3.1	Rapport Havensvisie	In paragraaf 4.3.1 en 4.3.3 zijn verwijzingen opgenomen naar passages uit de Havensvisie
LK002	4.3.2	Avond- en nachttochten in het donker vinden incidenteel plaats.	Dit tekstvoorstel is opgenomen
LK003	4.3.2	Over het algemeen kan worden gesteld dat de oostelijke Waddenzee	Dit tekstvoorstel is opgenomen

		(tussen de Friese/Groningse noordkust en Terschelling/Ameland/Schiermonnikoog/Rottum) het meest intensief wordt gebruikt. Moet zijn: van Ameland tot Rottumeroog, verder naar het westen wordt nauwelijks gelopen.	
LK004	4.3.2	Effecten op habitattypen H1140 (Droogvallende platen) is beperkt. Er vindt betreding plaats waardoor bodemdieren gedood / verstoord worden, maar dit is over een beperkte oppervlakte en grotere mosselbanken worden zo veel mogelijk gemeden.	Dit tekstvoorstel is opgenomen
LK005	4.3.2	Verder kan worden overwogen het aantal deelnemers ongeveer te handhaven op het huidige aantal en de ruimte in het Convenant. Wadlopen (2008-2013) in de toekomst niet of niet volledig te gebruiken. PM> Op pg. 101 wordt gezegd dat 50.500 tot dezelfde conclusies leidt als voor 30.000 wadlopers, Waarom hier dan dit voorstel?	De tekst t.a.v. mogelijke mitigerende maatregelen is aangepast: zin over quotum is niet langer opgenomen.
LK006	4.3.2	Er kan ook worden vastgelegd dat er een maximaal aantal aanlandingspunten wordt gehanteerd, waarbij ook de locaties (globaal) worden aangegeven. PM> Met alle dynamiek van het wad moet je hier voorzichtig mee zijn. bv. Het begin van de route Schiermonnikoog is door veranderingen op het wad van 1975 - 2006 steeds verder oostelijk komen te liggen. Nu verplaatst het wantij zich weer langzaam naar het westen, waardoor de startplek op de Groninger zeedijk ook naar het westen verschuift. Als je locaties (globaal) weergeeft kom je misschien na enkele jaren beheersplan in de problemen. Ook kunnen slikvelden op het wad aanleiding zijn andere dammen te nemen om langs naar het wad te lopen.	De tekst t.a.v. mogelijke mitigerende maatregelen is aangepast: zin over locaties aanlandingspunten is niet langer opgenomen
ED001	4.3.2	Juiste aantallen wadlopers A organisaties over 2005 moet zijn 25157. 2006 en 2007 kloppen. 2008 is 26597. <u>B vergunningen (incl de tochten die onder A-vergunning vallen)</u>	De genoemde aantallen zullen worden aangepast in en/of toegevoegd aan de Voortoets . Er worden geen gedetailleerde nieuwe data in de NEA opgenomen

Jaartal	Aantal B-vergunningen	Aantal deelnemers
2001	132	5.682
2002	131	4.981
2003	131	5.268
2004	131	4.933
2005*	132	2.604*
2006	129 wv 34 routegebonden	7.107
2007	137 wv 35 routegebonden	5.244
2008	130 wv 37 routegebonden	5.496
2009	142 wv 46 routegebonden	volgt

* De opgaven voor 2005 zijn niet compleet.

B-vergunningshouders mogen groepen rondleiden van maximaal 12 deelnemers. 70% van de B-vergunninghouders is tevens gids bij een wadlooporganisatie met een A-vergunning. Op grond van de afspraken met de wadlooporganisaties tellen de door deze A-gemachtigde rondgeleide wadlopers mee voor het A-quotum. Uitsplitsing is niet gemaakt omdat het totaal valt binnen het toegestane quotum.

Vwb het aantal C- vergunningen: tot en met 2009 zijn dat er 71. Daar komen in 2010 weer 10 bij.

Ontheffingen

Jaartal	Aantal deelnemers
2001	46.230
2002	35.963
2003	50.851
2004	51.524
2005*	30.132*
2006 (19 ontheffinghouders)	53.847
2007 (22 ontheffinghouders)	48.972
2008 (24 ontheffinghouders)	53.753
2009 (26 ontheffinghouders)	

* De opgaven voor 2005 zijn niet compleet.

LK001	4.3.2	Wadloopvergunning A: zij mogen met maximaal 25 personen per gids het	Dit tekstvoorstel is opgenomen
-------	-------	--	--------------------------------

		wad op met een minimum van 2 gidsen per groep. De groepen mogen op de meeste routes max. 70 personen groot zijn.	
TV010	4.3.3 of 4.3.8	Opmerking over het feit dat snelle boten die in worden gezet als kermisattractie in zwang is geraakt is enigszins overdreven. Het komt op Terschelling maar zeer sporadisch voor.	Activiteit blijft aan de orde onder term 'wildvaren'. Over exacte locaties en intensiteit is weinig informatie.
TK001	4.3.5	<p><i>Texel Dijkmanshuizen</i> is niet meegenomen in de NAE op basis van nautische veiligheid, maar dit is onterecht. Dijkmanshuizen is de door de gemeente aangewezen locatie voor de kite- en windsurfvereniging van Texel. Het is dan ook vreemd dat deze locatie niet geschikt is bevonden door RWS voor kitesurfen, omdat er ook volop gewindsurft wordt. Het is in het rapport niet duidelijk waar de MZI ligt en wat de ruimte is die overblijft voor kitesurfen. Volgens de NKV is er geen MZI voor de kust bij Dijkmanshuizen. Een geschikte zonering of afbakening van de boeien moet voldoende zijn om eventuele MZI's te respecteren. We vermoeden dat hier een fout is gemaakt.</p> <p>Indien er wel sprake is van een MZI: MZI platforms zijn volgens onze informatie voldoende ver uit de kust en duidelijk gemarkeerd en zichtbaar. De NKV is daarom van mening dat het geen enkel probleem is via zonering (locatie afbakenen met bijvoorbeeld boeien) de nautische veiligheid te respecteren.</p>	Texel Dijkmanshuizen is na nader beraad en onderzoek alsnog meegenomen in de toetsing.
TK002	4.3.5	<p><i>Westerzeedijk Harlingen</i> De NKV is van mening dat recreatiestranden die kunstmatig zijn aangelegd niet kunnen worden gezien als een geschikte broedlocatie. Het recreatiestrand bij de Westerzeedijk te Harlingen is opgespoten. Dit wordt regelmatig opnieuw aangelegd, en tijdens het broedseizoen houden bulldozers het strand in stand en schoon. Zonder onderhoud verdwijnt dit strand als gevolg van het tij en de stroming.</p> <p>Daarnaast wordt er gerecreëerd door badgasten, wandelaars en worden honden (vrij) uitgelaten. Diverse grote evenementen (o.a. muziek aan het wad) worden hier georganiseerd. Het is onjuist om in de NAE te veronderstellen dat deze locatie geschikt is geweest of zal zijn als broedlocatie voor de bontbekplevier. Het is volgens de NKV daarom niet proportioneel om te veronderstellen dat kitesurfen een mogelijk significante versturende factor is op een locatie, die door zeer veel factoren nooit geschikt zal zijn als broedlocatie.</p>	Het kunstmatige recreatiestrand bij Harlingen wordt door bontbekplevier gebruikt als broedlocatie (en is dus wel geschikt), zodat recreatie aldaar een negatief effect kan hebben op het instandhoudingsdoel. Aangezien het strandje specifiek is aangelegd t.b.v. recreatie, is het uitgesloten dat daar extra maatregelen worden genomen t.b.v. de Natura 2000-doelen. Dit laat onverlet dat broedende vogel te allen tijde zijn beschermd op basis van de Flora- en faunawet en lokale afzettingen van nestlocaties op het strand mogelijk zijn (bijvoorbeeld door palen met touw).

		Daarom is de NKV van mening dat deze achtergrond duidelijk vermeld moet worden en sterke kanttekeningen geplaatst moeten worden bij deze locatie als broedlocatie. Daarnaast zal moeten worden aangegeven dat het geen natuurlijke locatie betreft en dat deze locatie zonder intensief jaarlijks onderhoud <u>niet blijft bestaan</u> .	
TK003	4.3.5	<p><i>Strandje Delfzijl, Zeestrand Termunterzijl</i></p> <p>De NKV is van mening dat recreatiestranden die kunstmatig zijn aangelegd niet kunnen worden gezien als een geschikte broedlocatie. Beide stranden zijn kleine en kunstmatig aangelegde recreatiestrandjes. Tijdens het seizoen is daarom sprake van onderhoud, waarbij zand moet worden aangevuld en de stranden moeten worden schoongehouden. Er is sprake van intensieve recreatie, wandelaars en er lopen honden. Het is daardoor onmogelijk dat deze locatie geschikt wordt als broedplek. Vanwege het niet-natuurlijke karakter van de stranden (onderhoud, opspuiten van zand) en allerlei activiteiten zijn de stranden nooit geschikt geweest als broedlocatie en zullen ze ook nooit geschikt worden. Het is daarom niet proportioneel om de locatie te zien als een potentiële broedplek voor vogels (de bontbekplevier). Kitesurfen kan daarom volgens de NKV niet als versturende factor worden gezien.</p> <p>Daarom is de NKV van mening dat bovenstaande achtergrond duidelijk vermeld moet worden in de NAE en sterke kanttekeningen geplaatst moeten worden bij deze locatie als broedlocatie. Daarnaast zal moeten worden aangegeven dat het geen natuurlijke locatie betreft en dat deze locatie zonder intensief jaarlijks onderhoud <u>niet blijft bestaan</u>.</p>	Stranden vormen geen broedlocatie voor bontbekplevier en/of strandplevier. Effectenanalyse is aangepast.
TK004	4.3.5	<p><i>Ameland oostzijde veerdam</i></p> <p>Volgens bronnen van de NKV op Ameland loopt de veronderstelde hoogwatervluchtplaats nabij de kitesurflocatie onder water bij hoogwater. Het lijkt daarom onjuist dat er sprake is van een HVP in de buurt van de kitesurfzone. Vanwege de naastgelegen jachthaven is er in hetzelfde gebied sprake van veel verkeer van en naar de haven. Gewinning treedt op rondom dit gebied. Vanwege de grote afstand en het vele scheepverkeer is daarom geen verstoring van een mogelijke HVP te verwachten als gevolg van kitesurfen. De afstand is ruimschoots voldoende. De NKV vraagt om deze situatie te herzien, rekening houdend met het onderloep van de HVP en aanwezigheid van andere activiteiten waardoor gewinning optreedt.</p>	In afwachting van de definitieve effectenanalyse door DLG, blijven we hier bij de voorlopige conclusie dat er verstoring van de scholekster-hvp aan de orde kan zijn en dat significant negatieve effecten op het instandhoudingsdoel (verbetering kwaliteit leefgebied) niet kunnen worden uitgesloten.
TV008	4.3.5	meldt m.b.t. kitesurfen dat voor Terschelling het volgende regiem geldt: "Ontheffing van de gemeente nodig om te kiten (tussen paal 9 en 11)". Het strandbeleid van Terschelling is vastgelegd in een strandnotitie. Deze biedt	Obv toets DLG zal wsl kiten niet worden toegestaan tussen 3 en 28, maar beperkter

		meer mogelijkheden voor het kitesurfen dan nu in het NEA rapport wordt aangegeven. Zo is het Kitesurfen op het Noordzeestrand toegestaan in gebied van paal 3 tot en met Paal 28.	
TK006	4.3.5 en 5.2.3	<p>Algemene opmerkingen: De NKV heeft in eerdere commentaren al aangegeven dat de gebruikte verstooraafstand voor kitesurfen te groot is. De verstooraafstand kan een belangrijke rol spelen bij de locaties in de NAE: Harlingen, Ameland (oostzijde veerdam), Delfzijl, Termunterzijl en de Razende Bol. Het rapport waarop de verstooraafstanden uit de NAE gebaseerd zijn (Rijn et al.) geeft ook aan dat de daarin genoemde verstooraafstanden niet betrouwbaar zijn.</p> <p>Verder heeft de NKV het standpunt dat kunstmatige recreatiestranden in de waddenzee niet kunnen worden aangemerkt als potentiële broedlocatie. De recreatiestranden zullen zonder jaarlijks onderhoud namelijk verdwijnen als gevolg van weersinvloeden, stroming en tij. De NKV vindt dat een strand op natuurlijke wijze in stand moet kunnen blijven om in de NAE als geschikte broedlocatie te kunnen worden aangemerkt. Dit punt wordt verderop aangehaald bij de commentaren voor de locaties Harlingen, Termunterzijl en Delfzijl.</p>	Op basis van meerdere bronnen is de verstoringsafstand van kitesurfen gesteld op 750 m (minder dan Van Rijn et al). De evengoed relatief grote verstoringsafstand (bijvoorbeeld in relatie tot luchtvaart) komt onder meer door de onvoorspelbaarheid van de bewegingen en de 'dreigende' gelijkenis met roofvogels.
CS011	4.3.6	Punt 5 en 6: Naast artikel 20 gebieden zijn er nog veel meer gesloten gebieden. Het grootste is het referentiegebied bij Rottum. Daarmee wordt ook in rustgebied voorzien. Dit hangt dus niet alleen van de artikel 20 gebieden af.	Referentiegebied bij Rottum is eveneens Art. 20-gebied. Daarnaast zijn er gesloten gebieden voor visserij.
KK 019	4.3.7	<p>Tekst: 'Het kan niet worden uitgesloten dat de aanwezigheid van recreatie op de genoemde locaties het gebied ongeschikt maken, waardoor het instandhoudingsdoel niet gehaald wordt.' Als mitigerende maatregel wordt genoemd het afzetten van die delen van het strand vlak voor en tijdens het broedseizoen.'</p> <p>Bij een noordwesterstorm overstroomt het strand regelmatig, met name in het voorjaar, en spoelt alles wat er op ligt weg. Wij vragen ons af of er broedparen op het Harlingen strand zijn geteld en zo ja hoeveel. Naar onze mening zitten hier geen broedvogels.</p> <p>Eén keer in de twee jaar wordt het kunstmatig aangelegde strand van Harlingen opgespoten (met NB-vergunning) omdat het strand anders, als je het niet onderhoudt, langzaam verdwijnt. Uiteraard is dit strand aangelegd voor recreatief gebruik. In deze situatie lijkt het bijna wel de omgekeerde wereld. Het kunstmatig aangelegde strand voor recreatief gebruik wordt op</p>	<p>Afzetten van stranddelen van strandjes die speciaal voor recreatie zijn aangelegd zal in geval van een broedgeval worden uitgevoerd op basis van de Flora- en faunawet. Niet als mitigatie voor Natura 2000-delen.</p> <p>Op Harlinger strandje zijn broedgevallen van Bontbekplevier bekend.</p> <p>Zie verder reactie op opmerking CG003</p>

		deze manier een strand voor broedende vogels waar pas na het broedseizoen mag worden gerecreëerd. Dit kan volgens ons niet de bedoeling zijn en vragen ons af in hoeverre de overlap in tijd en ruimte en het effect op het Harlinger strand van toepassing is.	
TV012	4.4 en 5.3	Het valt op dat het kleinschalige cultuurhistorisch medegebruik zoals dat in de Waddenzee en de Noordzeekustzone plaatsvindt, niet in al z'n facetten is meegenomen. Wij gaan er van uit dat deze activiteiten wel in de inventarisatie van het bestaande gebruik voor de Waddenzee en de Noordzeekustzone zijn meegenomen, zo niet dan zou dit alsnog moeten gebeuren. We hebben ze wel opgegeven bij de inventarisatie. Gemist worden dus alle vormen van (cultureel) historisch kleinschalig medegebruik op het gebied van vissen, met staand wand, botwand, fuiken, takkenfuiken, garnalenvissen met allerlei soorten van vistuig. Eigenlijk als ik alles lees is, behalve schelpdieren rapen en zee – aas steken geen enkel bestaand gebruik meegenomen. Dat kan betekenen dat het allemaal getolereerd wordt, of dat er niets meer mag.	Deze gebruiksfuncties zijn wel opgenomen in de Inventarisatielijst Bestaand gebruik voor Waddenzee en NZKZ. Zie verder verwerking bij opm. TV020 op pag. 7 over kleinschalig historisch medegebruik.
CS012	4.4.1	Niet alleen mosselzaad van natuurlijke banken, ook van MZI's	Opmerking is meegenomen in de tekst
CS013	4.4.1	Spoelen gebeurt tegenwoordig aan boord m.b.v. spoelinstallaties	Opmerking is meegenomen in de tekst
CS014	4.4.1	Percelen zijn onderverdeeld in consumptie- en halfwas/zaadpercelen	Opmerking is meegenomen in de tekst
CS015	4.4.1	Het niet gebruiken van percelen is niet afhankelijk van categorie. Er met onderscheid gemaakt worden tussen bruto en netto oppervlak: deels zijn de percelen niet bruikbaar omdat de perceelsgrenzen mooi recht moeten lopen en de geulen waar de mosselen in gekweekt worden nu eenmaal slingeren en bovendien de neiging hebben zich te verleggen	Opmerking is meegenomen in de tekst
CS016	4.4.1	Een groot deel van wat Eiders eten komt wel van mosselpercelen	Staat al in tekst vermeld
CS017	4.4.1	Tekstvoorstel: De mosselen worden het hele jaar door van de percelen gehaald om getransporteerd te worden naar Zeeland of om verplaatst te worden <i>naar andere, betere percelen</i> . Vanwege de <i>piek</i> in de oogst van mosselen in de periode <i>juli tot en met oktober (mag aanvoeren van ergens in juni tot eind april !)</i> is in die periode de intensiteit van de totale activiteiten ten behoeve van de mosselkweekpercelen hoger dan in het eerste halfjaar.	Opmerking is meegenomen in de tekst
CS018	4.4.1	'Tot 2008 hadden sublitorale mosselbanken minder ontwikkelingskansen omdat ze nagenoeg geheel opgevist werden.' Niet waar en uiterst subjectief.	De oorspronkelijke tekst wordt niet veranderd en er wordt ook niets aan toegevoegd. Of mosselbanken zich wellicht (niet) kunnen ontwikkelen zonder visserij is onderwerp van drie onderzoeken (Probus, Mosselwad en Mosseltransitie). We weten tot nu toe zeker dat elk jaar 60% tot 80% opgevist wordt.

CS019	4.4.1	Sterfte Eiders is elders toegerekend aan vogelcholera, vogelpest en pseudo-vogelpest. Voedseltekort mede veroorzaakt doordat groot deel van de mosselbanken door storm verdwenen. Kokkelbestanden werden gereguleerd d.m.v. quotum. Teveel nadruk op menselijke effecten, er waren ook andere factoren die een rol hebben gespeeld.	Dat zou kunnen, maar wij hebben dit niet kunnen verifiëren. Deze opmerking wordt wel meegenomen met toevoeging van het woord waarschijnlijk (rapport Ens et al. (2004))
CS020	4.4.1	t.a.v. Topper: mosselen op percelen bijna allemaal groter dan 30 mm. Enigszins onwaarschijnlijk, aangezien mosselzaad op percelen wordt gebracht en daar uitgroeit. Zijn dus ook kleinere mosselen op percelen. Waarschijnlijk is gemeten tijdens bepaalde periode?	Uit groeimetingen van mosselen op percelen in de westelijke Waddenzee gedurende de jaren 2007 en 2008 blijkt dat de mosselen (mosselzaad en halfwasmosselelen) bijna allemaal groter dan 30 mm zijn (De Mesel et al., 2008, 2009).
CS021	4.4.1.	'Geringe negatieve effecten via verstoring door silhouetwerking op de Topper kunnen optreden, maar die worden als niet significant beschouwd.' Conclusie komt uit de lucht vallen: referentie?	Dit is in betreffende paragraaf wel toegelicht.
CS022	4.4.3	Effecten van hengelsport door achtergebleven materialen zijn niet genoemd. Zijn die effecten niet relevant of zijn die over het hoofd gezien? Er staat overigens nergens in de NEA iets over achtergebleven materialen. Dat kan natuurlijk bij elke activiteit voorkomen maar is ook vrijwel altijd goed te voorkomen. Gedrag is belangrijk. Maar hoe regel je dat in een sterk gejuridificeerd beheerplan.	Deze opmerking over zwerfvuil geldt ook voor een aantal andere gebruiksfuncties. We voegen daarom een aparte paragraaf (3.7) toe over zwerfvuil
CS023	4.4.4	Zee-aas steken bovenop stabiele mosselbanken komt nauwelijks voor. Herkennen wij in elk geval niet. Is ook nauwelijks te doen.	Opmerking is meegenomen in de tekst
CW001	4.4.4	Handmatig spitten en vissen van wadpieren 1. Binnen dit hoofdstuk wordt het spitten met een riek(spitten) en het oogsten met behulp van een schip (vissen) niet eenduidig uiteengezet. Het begrip 'mechanisch' is een ingeburgerde verspreking. Er zijn motorboten en zeilschepen, kotters en mosselschepen enz. Een schip dat op wadpieren vist is geen berenboot maar een pierenschip of pierenboot. Het lijkt me een goed moment om die verspreking met het beheerplan Natura-2000 ook binnen de regelgeving te corrigeren. Een auto werd vroeger ook een helse machine genoemd maar dat begrip is uiteindelijk ook verdwenen. Er is ook niets machinaals aan de activiteit, er worden met 2 handen wadpieren vanaf een leesband opgezocht. Hoewel deze activiteit op een later moment wordt besproken moet het ook hier, wanneer er over geschreven wordt, wel correct zijn. Dus, er wordt handmatig gespit of gevist. Wadpieren in Zeeland en Waddengebied 2. Ook worden de activiteiten binnen het hier besproken Waddengebied door elkaar gehaald met de activiteiten in Zeeland. Leopold en Bos	De aanduiding mechanisch juist en daarom handhaven we die hier. Zie ook de PKB Waddenzee en andere beleidsdocumenten en Nb-wetvergunningen Opgenomen dat in de Waddenzee nauwelijks handmatig wordt gestoken. Maar dit is o.i. niet

	<p>schrijven over de pierenschepen van het wad en geven de productieaantallen tot 2007. Heiligenberg bespreekt productieaantallen van de Waddenzee en de activiteit op het Balgzand. Wanneer dit beheerplan alleen de Waddenzee betreft, moet er ook over de verhouding spitten/vissen binnen dit gebied worden gesproken. Volgens de NVVS in 1997, is van de 116 ton vanuit de westelijke Waddenzee, 12 ton handspit en 104 ton opgevisd. Die verhouding klopte aardig. Belangrijk lijkt me om hier aan te geven dat er in het wadengebied heel weinig wordt gespuit (spitten : vissen = 1:10). Het is toch van belang in dit beheerplan om het belang van een activiteit een te geven? Op pagina 150 wordt wel geschreven dat de activiteit gering is maar vanuit de hier gegeven getallen lijkt het anders. In Zeeland wordt nog heel veel handmatig geoogst zoals ook al uit de NVVS getallen in 1997 bleek. De verhouding tussen spitten : vissen was in Zeeland 66:34. De totale oogst van de schepen op het wad is sinds 1996 heel wat minder geworden en het spitten blijft (nog) een verwaarloosbare activiteit. Vanaf 1 januari 2010 zijn er nog 2 schepen actief, elk op een eigen werkgebied. Dat betekent 50% reductie en de mogelijkheid om ook op het Balgzand, waar voorheen 3 schepen binnen 1 gebied werkten, een duurzame wadpierenvisserij te bewerkstelligen. Deze reductie is enerzijds veroorzaakt als gevolg van het uitsterf beleid, overlijden van een eigenaar. Anderzijds is het schip, dat per 1 januari 2010 is gestopt, financieel gecompenseerd is door de doorwerkende eigenaren. Zolang als er nog 2 schepen op het wad actief zijn zal de activiteit 'spitten' verwaarloosbaar zijn.</p> <p>Gewicht en aantallen</p> <p>3. Wanneer het de bedoeling is om met een getal de activiteit te karakteriseren moet duidelijk zijn wat de waarde van dat getal is. Hoe klein de activiteit ook is, helderheid kan later problemen voorkomen. De hier gebruikte gegevens zijn van 1996/1997 en van de NVVS, dat lijkt me voor dit beheerplan geen basis.</p> <p>Er wordt zowel over tonnages als aantallen wadpieren gesproken, wat de duidelijkheid niet vergroot. Wanneer die gegevens belangrijk zijn dan is het beter om voor gewicht of aantal te kiezen. Er wordt hier een omrekening aangegeven van 167 pieren in 1 kg. Wij gebruiken een andere omrekening maar het gaat om de verhoudingen.</p> <p>Oude selectieve gegevens</p> <p>4.Omdat de getallen niet helemaal correct uit het NVVS-rapport zijn</p>	<p>verwaarloosbaar</p> <p>Er zijn geen andere gegevens beschikbaar.</p> <p>We gaan uit van de beschikbare gegevens en dat zijn</p>
--	--	--

		<p>overgenomen wordt het nog moeilijker (2e alinea pag. 148). Overigens, de getallen in het NVVS-rapport van 1997 vallen slechts onder de verantwoordelijkheid van de NVVS. Omdat het LEI hieruit citeert in 2004 worden de getallen niet beter al lijken ze van een latere datum. De getallen over zelfspitproductie zijn echt onzin voor de Waddenzee. Er zijn nu geen echte beroepsmatige spitters meer. Er is geen vakvereniging van beroepsspitters om dat te kunnen controleren. Omdat wij proberen inzicht te houden in de handel in wadpieren, informeren wij regelmatig hierover. Een 'echte' spitter oogst in een zomertijd ruim 2000 wadpieren en bij een aantal van 25/m² zijn er dan zo'n 40 m² bewerkt. Een spitter ziet tenslotte goed waar de pieren wonen en zal niet op een plek met 3 pieren/m² gaan werken. 's Winters worden er minder pieren per tijd gestoken en meer m² omgewoeld.</p> <p>Het spitten op droogvallende mosselbanken is een historische activiteit. Van de nabij Texel spitters is bekend dat zij zagers spitten op oesterbanken omdat die de mosselbanken hebben vervangen (mondelijke mededeling Jan Hottentot). Het spitten op oesterbanken is uiteraard een zware klus.</p>	<p>de getallen van het LEI (zie ook hierboven)</p> <p>Ter kennisgeving aangenomen</p>
CR021	4.5	Opmerking 041: Calamiteitenbestrijding en onderzoek	De aangevoerde informatie voert te ver in detail en is niet relevant voor deze fase van de NEA
GM002	4.5.1	<p>1. Karakterisering gebruik Waddenzee</p> <p>Bij <u>alle waterincidenten</u> (Search and Rescue kortweg SAR) op de Waddenzee of <u>medische en sociale incidenten</u> op de eilanden rukt de Kustwacht uit met vliegend of varende materieel. Hiervoor is de Regeling inzake de SAR-dienst van 1994 van toepassing. SAR activiteiten worden uitgevoerd door de Kustwacht waarin de Nederlandse Ministeries samenwerken met onder andere de Koninklijke Nederlandse <u>Redding Maatschappij</u> (KNRM) en <u>primair met de SAR eenheid van de Koninklijke Marine en secundair met de SAR eenheid van de Koninklijke Luchtmacht</u>.</p> <p>De KNRM heeft in 2007 <u>naast 262 reddingsacties op de Waddenzee ook 220 patiënten transporten uitgevoerd van de Waddeneilanden naar de vaste wal</u>. In datzelfde jaar zijn er met de SAR-helikopter 162 patiëntenvluchten en 6 zoekacties uitgevoerd. Voor beide activiteiten zijn beperkingen van kracht, maar hierbij gaat het groot openbaar belang boven het belang van de natuur.</p> <p>Bij acute calamiteiten zoals olievervuilingen en/of andersoortige incidenten wordt in de meeste gevallen coördinerend opgetreden door Rijkswaterstaat.</p>	De tekstvoorstellen zijn opgenomen

		<p>Het betreft hier de laatste jaren voornamelijk het opruimen van kleine olievervuilingen in havens (jaarlijks ongeveer 5 keer).</p> <p>Beide activiteiten (reddingsacties en acute calamiteiten) zijn van dermate groot openbaar belang dat hiervoor geen Nb-wet vergunning nodig is. Daarom hoeven ze niet te worden beoordeeld in deze NEA en kunnen deze activiteiten in principe direct worden opgenomen in het Beheerplan.</p> <p>Anders is het met de oefeningen. Naast de daadwerkelijke SAR activiteiten en calamiteitenbestrijding vinden er ook regelmatig oefeningen plaats. De oefeningen worden gecoördineerd door Rijkswaterstaat voor de calamiteitenbestrijding en <u>onder leiding van de Kustwacht meestal</u> door de KNRM voor de SAR activiteiten. Onder de regie van Rijkswaterstaat worden er per jaar zo'n 20 oefeningen á 4 uur per dag uitgevoerd (zie Bijlage 1 Voortoets Waddenzee). Deze oefeningen vinden plaats in de periode april t/m oktober. De meeste oefeningen vinden plaats in havens, bij pieren of op het open water. Een enkele keer wordt er geoefend bij een kwelder en vindt er een olie-/paraffine opruimoefening plaats.</p> <p>Onder <u>leiding van de Kustwacht en</u> regie van de KNRM wordt er op verschillende plaatsen geoefend op eens specifieke noodsituatie. Deze oefeningen vinden plaats of per individueel reddingstation of er wordt door meerdere reddingsstations samengewerkt. De oefeningen vinden plaats onder de gedragsregels die de KNRM in samenspraak met het Ministerie van LNV heeft gemaakt, om verstoringen te voorkomen of te beperken <u>of helemaal te voorkomen</u>. Oefeningen kunnen het gehele jaar plaatsvinden.</p> <p>Voor SAR-vluchten en hieraan gebonden trainingsvluchten zijn Nb-wetvergunningen afgegeven. Deze luchtvaartaspecten zijn daarom in de effectbeoordeling niet meegenomen. Oefeningen door Defensie zijn meegenomen in de toetsing die door Defensie zelf is uitgevoerd. Uitsluitend de oefeningen te water door KNRM en Kustwacht zijn hier getoetst.</p>	
AO001	4.5.2	<p>In de voortoetsen van het bestaand gebruik van de Waddenzee en Noordzeekustzones (NEA Waddenzee en Noordzeekust) heb ik een omissie ten aanzien van de effectenbeschrijving van archeologisch onderzoek geconstateerd. In de voortoets Waddenzee is aandacht besteed aan de effecten van de fysieke bescherming (het afdekken van scheepswrakken). Echter, het komt voor dat er daadwerkelijk archeologisch</p>	<p>NB De afspraken zijn niet bekend bij LNV. Er wordt nagegaan op welke wijze deze afspraken zijn vastgelegd.</p> <p>Tekstvoorstellen/informatie is opgenomen in NEA (Om ook op te nemen in Voortoets)</p>

		<p>onderzoek wordt verricht. Dit onderzoek wordt gedaan om de archeologische waarde, gaafheid en conservering van een scheepswrak te kunnen vaststellen. Het komt ook voor dat behoud in situ geen optie (meer) is en dat daarom besloten wordt om een lokatie op te graven. Dit onderzoek vindt zowel in de Waddenzee als in de Noordzeekustzone plaats. Ik verzoek u daarom dit aspect zowel in de voortoets van de Waddenzee als van de Noordzeekustzone aan bod te laten komen.</p> <p>Schets van de werkzaamheden:</p> <p>De archeologische werkzaamheden kunnen als volgt worden gedefinieerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Het maken van sonar en multibeamopnames; -kleinschalig zuigwerk met een airlift. Het betreft het wegzuigen van enkele kuubs sediment; -een meetsysteem, bestaande uit ca 30 stalen buizen die in ede bodem worden geslagen en gelabeld. Deze kunnen na het onderzoek verwijderd worden, maar voor het kan voor meerjarig onderzoek handig zijn om ze te laten zitten; -het zetten van grondboringen variërend van een enkele tot ca. 25); -bij het onderzoek worden soms archeologische voorwerpen verwijderd en (zelden) delen van de scheepsconstructie gelicht. <p>Frequentie en tijdsduur:</p> <p>Sonar en multibeam opnames: tweejaarlijks, enkele dagen Opgravingsonderzoek: minder dan 5 keer per jaar, met een tijdsduur van gewoonlijk 1 a 2 weken.</p> <p>Locatie/zone:</p> <p>Wat betreft de Waddenzee, zijn de activiteiten geconcentreerd in de westelijke Waddenzee, waar door de verplaatsing van de geulen, veel wraklocaties dagzomen. In de Noordzeekustzone is geen locatie/zone aan te wijzen. Deze activiteiten kunnen betrekking hebben op alle scheepswraklocaties (de nu bekende, maar ook die nog niet ontdekt zijn).</p>	
CR022	4.5.2	Opmerking 042: Monitoring en onderzoek	Ontbrekende namen zijn ingevoegd in de tekst.
CW002	4.5.2	punt 12. archeologisch onderzoek.	Aanvullende informatie is overgenomen in de tekst. Complete tekst over archeologisch onderzoek is ter controle/vaststelling voorgelegd aan Andrea Otte-Klomp (OCW/RCE). Reactie volgt naar verwachting op 11-3. Nog check op Nb-wetvergunning.
		De terminologie in deze alinea geeft niet helemaal de werkelijkheid van de activiteit weer. Het monitoren en afdekken is een tijdelijke verstoring. Het afdekken van de diverse wrakken kan enige maanden duren. De gevolgen	

		<p>van het afdekken worden groter in de loop van de jaren. Een paar scheepswrakken zijn ruim 20 jaar geleden voor het eerst afgedekt. Dat betekent dat over een wrak en omgeving zo'n 50 x 50 meter zeildoek wordt gelegd. Met heel veel zakken zand wordt dit vervolgens 'op positie' gehouden. De 'structuur' van de bodem wordt behoorlijk veranderd. Er ontstaan geulen die in de loop der jaren dieper worden. Het biologische milieu onder het zeildoek wordt sterk gewijzigd door de zuurstofloosheid. Na eenmaal afdekken moet dit proces regelmatig herhaald, zo'n eenmaal in de 5 jaar, afhankelijk van de conditie van het zeil en de financiële situatie van de overheid. Elke volgende keer dat er afgedekt moet worden wordt het afgesloten terrein groter. Er zijn al plaatsen waar het te bewerken areaal al meer dan 50 x 100 meter is geworden en daarmee het gebied van verstoring vele malen groter.</p> <p>Het is niet zo dat er een nb-vergunning is verleend of aangevraagd voor deze activiteit. Voor de zomer van 2010 is er wel een controle en mogelijke afdekking van diverse objecten (scheepswrakken) in voorbereiding maar er zijn nog geen vergunningen in het kader van de natuurbeschermingswet geregeld.</p> <p>In het belang van de toekomstmogelijkheden voor een goed beheer van ons culturele erfgoed lijkt het me noodzakelijk dat er nog eens contact met het RACM wordt opgenomen om in deze leemte te voorzien. Mevrouw drs. Andrea Otte-Klomp (033-4217688) is hiervoor aanspreekpersoon.</p>	
CR023	5	Opmerking 044: Eems-Dollard niet behandeld in hoofdstuk Noordzeekustzone?	Op basis van geografische ligging maakt de Eems-Dollard geen deel uit van de Noordzeekustzone. Genoemde kabels en leidingen die wel door NZKZ lopen zijn meegenomen in de toetsing.
NAM004	5.1	Diepe delfstofwinning in de NZKZ ontbreekt. Vallen alle gaswinningactiviteiten in deze zone onder vergund gebruik?	Gaswinning in NZKZ is nu opgenomen, was per abuis weggelaten
CS024	5.1.1	Zie opmerkingen bij pagina 66. In de Waddenzee worden de mogelijke effecten van het overstorten van mosselbanken wel genoemd, hier bij de NZK niet. De effecten van het overstorten van bodemleven waaronder mosselbanken speelt ook in de NZK. Vissers ervaren veel negatieve effecten van kustverdedigingswerken (zowel dijkonderhoud als zandsuppleties).	Effecten van 'overstorten' worden meegenomen in NEA fase II onder Kustsuppleties. Mosselbanken komen in de NZKZ niet voor
KK003	5.1.4	Graag zouden we meer inzicht willen krijgen in de basisgegevens die zijn gebruikt voor bijvoorbeeld het bepalen van de verwachtingen ten aanzien van de afname of groei van de scheepvaart.	Zie reactie op opmerking KK 010.
MD030	5.1.4	Graag zouden we meer inzicht willen krijgen in de basisgegevens die zijn gebruikt voor bijvoorbeeld het bepalen van de verwachtingen ten aanzien	Zie reactie op opmerking KK 010.

		van de afname of groei van de scheepvaart.	
KK 013	5.1.4. 1	Zie opmerking 003 van Krista Kok en 010. Waarop is deze veronderstelling van de ontwikkeling van de scheepvaart gebaseerd?	Zie reactie op opmerking KK 010.
KK 014	5.1.4. 5	“Op wadplaten fouragerende vogels” Wadplaten op de Noordzee?	Is aangepast in de tekst.
TV016	5.1.5	Scheepvaart is beoordeeld in een gebruiksvorm waarbij alles in principe goed gaat. Voor wat betreft de Noordzeekustzone zou toch ook nog wel enige aandacht geschonken kunnen worden aan de risico's van het verlies en lading dan wel andere scheepsongevallen. De ervaring leert ons dat dit grote bedreigingen kunnen vormen voor de natuurlijke waarden in de kustzone.	Is geen bestaand gebruik, maar calamiteit. Calamiteiten worden in de NEA niet getoetst.
TV014	5.2.1	Merkwaardig is de zinsnede op blz 174 dat in 2010 het windsurfen nog afzonderlijk wordt getoetst. De motivatie hiervoor is in het stuk niet terug te vinden. Evenmin kunnen wij ons ten opzichte van andere vormen van het watergebruik hier niets bij voorstellen. Gemist wordt ook het bodysurfen.	Tekst is aangepast: boodschap verduidelijkt.
TK005	5.2.3	<p>De NKV is van mening dat kitesurfen niet leidt tot versterking van de Razende Bol als broedplek van de strandplevier en daarom niet als potentiële negatief effect kan worden gezien in de NAE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kitesurfen vindt plaats op een zeer klein deel van de razende bol, helemaal aan de zuidkant, met voldoende afstand tot de rest van de plaat. • Er is slechts enkele keren (5-10) keer sprake van kitesurfactiviteiten <u>per jaar</u>. Het betreft enkele kitesurfers. • De kleinste afstand van het kitesurfgebied tot het afgesloten natuurgebied (art 20) is 1,17 km. Een aanzienlijk deel van de plaat ligt op grote afstand van de kitesurfzone. <p>In de afgelopen jaren zijn daarmee voldoende mogelijkheden geweest voor de strandplevier om te broeden op grote delen van de Razende Bol. De verstoring factor ligt volgens de NKV zeer zeker ergens anders. Zie bijlage 1 (gevoegd bij commentaartabel), voor een uitgebreide profielschets en ander gebruik dat rond de Razende Bol plaatsvindt.</p> <p>De NKV stelt afbakening van de kitesurflocatie als belangrijke mitigatiemogelijkheid voor.</p>	Op basis van de nader verstrekte informatie en de verkregen inzichten bij het overleg van 3-2-2010, is de beoordeling van de effecten van de kitesurflocatie op Razende Bol aangepast.
KK005	5.2.3	In de Noordzeekustzone wordt geconstateerd dat er waarschijnlijk een significant effect is van kitesurfen op de strandplevier. De Razende Bol is potentieel broedgebied, de strandplevier komt er (nog) niet voor, maar bij verstoring kan niet worden verzekerd dat het leefgebied voldoende kan	Teksten in paragraaf 5.2.3 zijn aangepast en voorzien van ruimtelijke onderbouwing.

		<p>worden uitgebreid om in de draagkracht voor het gestelde aantal broedparen te voorzien. Ook wordt in de NEA aangegeven dat er geen onderzoek is gedaan naar de achtergrond van de lage aantallen broedparen. Aangenomen wordt dat een belangrijke reden in het kitesurfen ligt. Ik vraag mij af hoe de overlap in ruimte en tijd en het effect zijn bepaald van kitesurfen op de strandplevier op de Razende Bol, terwijl deze soort daar niet voorkomt.</p> <p>Is ook bekeken of het leefgebied van de strandplevier in andere delen van de Noordzeekustzone kan worden uitgebreid? En in hoeverre is duidelijk dat, in geval alle mogelijke versturende factoren zijn weggenomen, de strandplevier ook daadwerkelijk op de Razende Bol zal gaan broeden (hoe groot wordt die kans geacht)?</p>	
CR024	5.3	Opmerking 045: Staand want- en fuikenvisserij	Voor zover deze niet te ver in detail treden zijn de opmerkingen meegenomen in tekst.
TV011	5.3	Wat gemist wordt is garnalenvisserij vanaf het strand (recreatief)	Recreatieve garnalenvisserij vanaf het strand wordt meegenomen in de toets op de waddeneilanden door DLG
CS025	5.3.1	Foto is geen foto van een eurokotter. Suggereert een veel groter tuig dan de 4 m boomkor	Foto is daarna vervangen
CS026	5.3.1	De methode en statistiek zijn relevant. Beter omschrijven en graag referentie voor toepassen steekproef en verwerking gegevens: groep is klein, kwadrant is groot en opschalen is gebeurd d.m.v. extrapolatie. Kans op onzekerheden is groot.	De omschrijving is uitgebreid. Referentie is erbij gezet. Beschouwing over de onzekerheid gegeven. Overigens niet eens dat de onzekerheid groot is. Deze visserijverspreidingsgegevens zijn zeer bruikbaar in de NEA en de boomkorvisserij is onder de Noordzeegebruiksfuncties in deze NEA een met de betere verspreidingsgegevens.
CS027	5.3.1	Zijn garnalen en overige visserij met eurokotters uit elkaar gehouden?	Ja
CS028	5.3.1	Wat zijn de meest beviste kwadranten: 34F4 en 35F4? 'slechts een zeer klein deel van het gebied onbevist blijft' : welk gebied? Binnen de meest beviste kwadranten?	Ja. Ja.
CS029	5.3.1	Laatste figuur bevat geen datum en geen bruinvissen, terwijl hier in het onderschrift wel naar verwezen wordt	Wordt gecorrigeerd
CS030	5.3.1	Geen enkel vak wordt 100% bevist, dus hoe ga je om met vakken die b.v. maar voor 30% bevist worden: worden die meegenomen in de extrapolatie? Is de waarde gebaseerd op 40% of is die 40% geëxtrapolerd naar 100% om tot de gemiddelde waarden te komen?	Ja die worden meegenomen. Er wordt wel rekening gehouden met het totaal door boomkorvisserij beroerde zeebodemoppervlak. De waarde is gebaseerd op 60%. De 60% is geëxtrapolerd naar 100%. De waarde 40% die

			eerder werd genoemd klopt niet want dat moet 60% zijn.
CS031	5.3.1	“De boomkorvisserij intensiteit betreft het aantal keren dat het totale oppervlak van een vak bevestigd is”. Bij boomkor intensiteit zou je naast het aantal keren dat een plek bevestigd is ook rekening moeten houden met de zwaarte van het tuig en de treksnelheid. Dat bepaalt namelijk de mate van bodemberoering en dus de effecten op bodemstructuur en bodemfauna.	Terechte opmerking. Hierover wordt een opmerking opgenomen, namelijk De diepte waarmee het vistuig de bodem penetreert is sterk afhankelijk van het aantal PK's van de scheepsmotor en daarmee samenhangende aantal en gewicht van de wekkerkettingen. Echter de relatie is niet gekwantificeerd en hetzelfde geldt voor de relatie met het effect op de bodemstructuur en de bodemfauna . Dit is een kennislacune. Dit bemoeilijkt de effectbepaling en de keuze van de mitigerende maatregelen.
CS032	5.3.1	'de temporele component is daarom niet verder uitgewerkt'. Conclusie: er is geen effect op het habitatype?	De betreffende zin wordt geschrapt.
CS033	5.3.1	'ruimtelijke verspreiding is bekend voor winterperiode en specifiek maand januari': kaartjes zijn van februari/maart, dus periode van voorkomen van duikenden valt buiten monitoring?	Het 1e kwartaal betreft de maanden januari/februari/maart. Daar is de ruimtelijke verspreiding van de zee-eenden dan ook voor van toepassing. Door IMARES worden zee-eenden in de Waddenzee en NZKZ boven de Waddeneilanden geteld in de maanden november t/m februari. De periode van voorkomen valt dus inderdaad deels buiten de monitoring
CS034	5.3.1	'indien daarvan wel wordt uitgegaan': en wordt hiervan uitgegaan?	Ja
CS035	5.3.1	'rijke, ondiepe schelpbanken': de belangrijke gebieden voor de Topper bevinden zich dus buiten de bevestigde zones	Dat is wel de aanname waar we mee hebben gewerkt voor de boomkorvisserij NEA.
CS036	5.3.1	'de rustplaatsen': zijn vermoedelijk mobiel en wijdverspreid	Dat nemen we wel aan.
CS037	5.3.1	Bij tabel 86: in tekst staat dat aanwezigheid Topper specifiek in januari is, dus geen overlap in februari	Nee, de verspreiding van de Topper in beide maanden zal behoorlijk vergelijkbaar kunnen zijn. Toppers komen in de winterperiode weinig voor in de NZKZ. Er zijn daarom ook weinig gegevens over de verspreiding per maand bekend.
CS038	5.3.1	'organismen zich pas op oudere leeftijd voortplanten of weinig nakomelingen produceren': als er geen oudere individuen zijn, dan zijn er dus ook geen jonge individuen, want oudere individuen hebben zich nog niet voortgeplant... Formulering aanpassen.	De aanname is dat er van buiten het beïnvloede gebied aanvoer van eieren/juvenielen komt en dan krijg je in het beïnvloede gebied eerst voornamelijk jonge individuen. De formulering blijft dus zo.
CS039	5.3.1	In de 3-mijls zone: moet zijn 12 mijlszone	Niet zoals het hier wordt bedoeld. De grens van het NZKZ-1 gebied ligt op 3 zeemijlen en dat bedoelen

			we hier.
CS040	5.3.1	Verhoging van kleine opportunistische bodemdieren is waarschijnlijk gunstig voor duikeenden (meer voedselaanbod)	Dat is meestal niet zo. Bijvoorbeeld wormachtigen zijn geen voedselitems voor de duikeenden, maar veel halfwas en volwassen schelpdieren juist wel.
CS041	5.3.1	'worden doelsoorten alsmede niet-doelsoorten gevangen': dit is in feite een aselechte steekproef, de verhoudingen en opbouw van de visgemeenschap blijft hierdoor juist behouden	Dat is niet zo. De ene soort wordt in verhouding meer gevangen of heeft een lagere overleving of herstel dan de andere soort.
CS042	5.3.1	Veel typen verstoringsfactoren <i>kunnen relevant zijn</i> . Als ze al relevant zijn, wil dit overigens nog niet zeggen dat er ook negatieve effecten zijn op de doelstellingen	Mee eens, maar dat nemen we ook niet aan in deze NEA.
CS043	5.3.1	Er wordt gebruik gemaakt van informatie over de zgn. grote boomkorvisserij. Deze vindt in het geheel niet plaats in de Noordzeekustzone en hoeft hier dus ook niet beschreven te worden. Graag alleen de visserij met eurokotters beschrijven. Anders ontstaat er een geheel foutief beeld van de boomkorvisserij in de Noordzeekustzone en de effecten daarvan.	Voor het overzicht en het begrip wordt over de grote boomkorkotters wel enige beschrijving gegeven, maar over de Eurokotters veel meer. Bovendien wordt duidelijk vermeld dat deze NEA betrekking heeft op Eurokotters.
CS044	5.3.1	Omschrijving H1110B is onduidelijk (evenals het profielendocument)	Deze is vastgelegd in het profielendocument
CS045	5.3.1	20% tot 50% van alle schelpdierbestanden wordt gedood? Nee, alleen in de gebieden waar wordt gevist. Bovendien, als deze getallen afkomstig zijn van onderzoek naar grotere kotters dan eurokotters (wat wij vermoeden) dan horen ze niet thuis in een effectbeschrijving van de boomkorvisserij in de Noordzeekustzone.	Er staat dan ook "in het visspoor". De aangehaalde studie (Bergman & Van Santbrink, 1994) betreft een experiment met een 4 m boomkor. Dit is dus een Eurokotter.
CS046	5.3.1	Betrouwbaarheid van modelstudies is beperkt	Dat is soms zo, maar is geen reden de modelstudies met hun resultaten niet te vermelden. Het is een waardevolle aanvulling op experimentele studies.
CS047	5.3.1	De diepte waarmee het vistuig de bodem penetreert is sterk afhankelijk van het aantal Pk's en daarmee samenhangende aantal en gewicht van de wekkerkettingen.	OK. Deze opmerking nemen we op.
CS048	5.3.1	Gebruik van de term fitness is onjuist: waarschijnlijk wordt geen Darwiniaanse fitness bedoeld, maar conditie, voedselreserves e.d.	Fitness is een algemene term in het onderzoek naar de conditie van individuele vogels en ook populaties en kan hier worden gebruikt. Ceditie zou ook kunnen.
CS049	5.3.1	Effecten op H1110B groot zijn: dit geldt slechts voor een deel van de doelsoorten.	Dat is zo, maar wel een groot effect voor die soorten.
CS050	5.3.1	'heeft een onduidelijk effect': het is onduidelijk of er een effect is...	Er is waarschijnlijk een effect, maar het is onduidelijk hoe groot het effect is.
CS051	5.3.5	Netlengte van 55 meter per net geldt voor tongennetten. Harder/zeebaarsnetten zijn vaak 180 tot 200 meter per net. Op zich maakt	Opmerking is meegenomen in de tekst

		de lengte per net niet zoveel uit. Het gaat om de totale lengte die als één geheel wordt uitgezet.	
CS052	5.3.5	Van de grote hoeveelheid bruinvissen die in de winter van 2008/2009 op de Nederlandse kust aanspoelden was een groot deel zwaar beschadigd. Meestal was de voorkant van het dier versneden met grote kromme halen. Deze verwondingen doen erg mechanisch aan en zijn zeker niet veroorzaakt door staande netten en kunnen zijn ontstaan doordat het dier vast kwam te zitten in een pomp of misschien door bijvoorbeeld een schroef is geraakt. Er zijn sterke aanwijzingen dat er naast staand want visserij ook naar andere oorzaken moet worden gekeken. Hoeveel van de totale hoeveelheid slachtoffers onder bruinvissen in de huidige situatie te wijten zijn aan staand want is onduidelijk. Er zijn meerdere partijen betrokken bij onderzoek hiernaar, waaronder staand want vissers op tong en staand wantvissers op harder en zeebaars.	Deze opmerking in sterk verkorte vorm erbij gezet o.v.v. Cora Seip-Markensteijn, productschap Vos, pers. mededeling).
CS053	5.3.6	Zie opm. 22.	Zie reactie op CS022
CR001	Algemeen	Diverse taaltechnische opmerkingen, non-uniforme bronvermelding en schrijffouten: nrs. 001, 002, 003, 008, 009, 024, 027, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035, 036, 037, 038, 039, 040, 043, 046, 047	Opmerkingen verwerkt in de tekst, bronvermelding is uniform gemaakt.
CS054	algemeen	Er is veel aandacht voor de effecten van directe verstoring van habitat- en VR-soorten, maar erg weinig aandacht voor de effecten van verontreiniging en dergelijke. Als vissers hebben wij vooral belang bij een gezond en productief ecosysteem.	Verontreiniging is nog onderwerp van discussie in het kader van Kaderrichtlijn water (KRW), Wet verontreiniging oppervlaktewater (WVO) in relatie tot Natura 2000.
CS055	algemeen	Er worden onduidelijke woorden gebruikt als "fitness", "populatiefitness", "individuele fitness" en deze worden op sommige plaatsen ook op de verkeerde manier gebruikt (zie bijvoorbeeld p. 184 over de Topper)	Fitness is een algemene term in het onderzoek naar de conditie van individuele vogels en ook populaties en kan hier worden gebruikt. Conditie zou ook kunnen.
CS056	algemeen	Voor draagvlak is het belangrijk dat de doelen in elk geval begrijpelijk zijn. We blijven het daarom een probleem vinden dat veel Natura 2000 doelen en typische soorten op basis van voor ons niet acceptabele criteria geselecteerd zijn.	De gestelde Natura 2000-doelen en de aanwijzingsbesluiten voor Waddenzee en Noordzeekustzone zijn uitgangspunten van de NEA
CS057	algemeen	De NEA is helemaal gericht op het beschrijven van negatieve effecten van activiteiten op de instandhoudingdoelstellingen en geeft her en der aanwijzingen om die negatieve effecten te beheersen of te beperken. De overstap naar het beheerplan met ook gerichte positieve maatregelen is heel belangrijk maar nu nog erg onduidelijk.	Klopt, beheer- en inrichtingsmaatregelen met een positieve bijdrage aan het bereiken of handhaven van de doelen komen aan bod bij de uitwerking van het beheerplan. In de cumulatietoets van de effectenanalyse worden deze positieve effecten ingebracht. De NEA is bedoeld om effecten van menselijke activiteit in beeld te krijgen.

JB001	Algemeen	<p>In het rapport NEA Waddenzee en Noordzeekustzone lezen we weinig problemen t.a.v. de totale watersport. Althans geen problemen die een significante verstoring op een schaal voor bedreiging van de volgens Natura 2000 te beschermen soorten zouden kunnen veroorzaken.</p> <p>Het enige waar we nog ongerust over zijn is de nog te verwachten inventarisatie van cumulatie van effecten. Watersport zou dan met de eventuele minimale verstoring die het veroorzaakt, toch opgeofferd kunnen worden om andere gebruikers, die meer economische druk leveren, hun kansen te blijven geven.</p> <p>Maar we hebben wel vertrouwen in de zuiverheid van afwegingen, zoals dat tot nu toe is toegepast.</p>	Cumulatie komt in de volgende fase van de Nadere effectenanalyse aan bod
JB002	Algemeen	<p>Ooit heb ik een vraag gesteld om te kijken naar de relatie art.20 gebieden N.B.wet en Natura 2000. Dat is momenteel wel actueel voor mij: we zijn vandaag voor een bezwaar bij LNV in Den Haag geweest. Daar stelde de vertegenwoordiger van LNV Noord dat Natura 2000 een geheel andere invalshoek heeft en losstaat van Natura 2000: bescherming van het gebied blijft een verantwoordelijkheid van LNV. Natuur staat voorop dus, art 20 gaat gewoon door. Dat klinkt mij nogal simpel in de oren.</p> <p>Misschien hoeft niet de hele groep zich met dit onderwerp bezig te houden, maar voor ons is dit wel de kern van alle zaken. Wij worden steeds afgerekend op verstoring, welk miniem exces dan ook en bovendien, als ergens vogels zitten moeten die worden beschermd, niet van belang of het te maken heeft met instandhouding van de soort, of de problemen eigenlijk worden veroorzaakt door iets anders (bijv. slechte voedselketen) etc. Het is moeilijk te rijmen, misschien moeten we er maar eens tijd aan besteden.</p>	<p>De N2000-beheerplannen en het instrument toegangsbeperkingsbesluit (gesloten gebieden) op grond van artikel 20 Nb-wet 1998 staan niet los van elkaar maar vullen elkaar aan. Het beheerplan kent een werkingsperiode van zes jaar en heeft betrekking op de instandhoudingsdoelen voor een gebied als geheel. Delen van het Waddengebied zijn voor bepaalde soorten of soortgroepen van bijzondere betekenis. In deze delen kan bescherming van natuurwaarden voorrang hebben op andere gebiedsfuncties om de draagkracht voor de instandhoudingsdoelen van het waddengebied als geheel te behouden. Daarom kan de toegankelijkheid van deze gebieden worden beperkt op grond van artikel 20 van de Nb-wet 1998, hetgeen zijn waarde heeft bewezen in de praktijk van de afgelopen jaren.</p> <p>De grote dynamiek van het gebied maakt het nodig om jaarlijks te bekijken of een 'wijzigingsbesluit artikel 20-gebieden' aan de orde is. Een gebied dat wordt aangewezen als artikel 20-gebied, blijft dus de status van gesloten gebied houden tot wijziging of opheffing van de aanwijzing. Naar verwachting zullen gesloten gebieden altijd nodig blijven als aanvulling op de afspraken in het beheerplan. Het beheerplan zal verwijzen naar het jaarlijkse artikel 20 -instrument alsmede naar de 'Leidraad aanwijzing artikel 20 Natuurbeschermingswet 1998 Waddengebied' waarin</p>

			de procedure en criteria voor het aanwijzen, wijzigen of opheffen van een artikel 20-gebied zijn opgenomen.
MD032	algemeen	Sterke aanbeveling om het document ook door kundige Nb wet juristen te laten beoordelen op terminologie, laatste NB wet jurisprudentie, wet- en regelgeving en juridische houdbaarheid bij procedures.	Dat gaat ook gebeuren.
TL001	Algemeen	We zullen er voor moeten zorgdragen dat de effecten op de natuurdoelen die door externe werking worden veroorzaakt ook door de externen zullen worden aangepakt. Het is op dit moment voor mij en mijn achterban niet duidelijk hoe dit door de werkgroep Beheerplan Waddengebied geregeld kan worden, temeer er sprake zal zijn van grensoverschrijdende Bestaand Gebruik (lees Duitsland en Frankrijk).	In het beheerplan zal worden geagendeerd, waar de oorzaken liggen dat een bepaald instandhoudingsdoel niet gehaald wordt en dus ook waar maatregelen op gericht moeten worden.
MD002	H1 of 2	Toevoegen de definitie voor bestaand gebruik	Definitie is opgenomen in H1.1, nadat het begrip "bestaand gebruik" voor de eerste keer is genoemd.
PZ011	Inleiding 16-12	Gesteld is tijdens de inleiding: effectbepaling is kwantitatief en kwalitatief vastgesteld. Maar hiermee is in feite een subjectieve beoordeling van de effecten vastgesteld. Dit zou verder geobjectiveerd moeten worden. Bijvoorbeeld een second opinion.	Audit Commissie gaat de visserijeffecten in de NZKZ beoordelen. Voor de overige gebruiksfuncties is nog niet voorzien in een Audit.
PZ012	Inleiding 16-12	Gesteld is: bestaand gebruik zal vergunningvrij (krachtens Nbw) opgenomen worden in het Beheerplan mits: er geen significante effecten zijn, dit goed te overzien is en er geen grote veranderingen zijn. Hiervoor dienen echter objectief meetbare parameters gehanteerd te worden, ipv. een subjectieve afweging.	De beoordeling gebeurt op verantwoorde wijze met de best beschikbare kennis.
PZ013	Inleiding 16-12	Gesteld is: voor significante effecten moeten mitigerende maatregelen genomen worden. Maar dit dient niet á priori te gebeuren, maar af te hangen van de aard van de effecten en de al of niet geconstateerde mate van negatieve uitwerking.	Wat we doen is dat we voor de uit de beoordeling komende gebruiksfuncties met mogelijke significante effecten, mitigerende maatregelen gaan nemen. Dit is volgens het stappenplan NEA (zie figuur 2)
TV001	kaarten	Verhoog resolutie van het kaartmateriaal of maak de kaartbeelden groter (A4 of A5). Bij vergroten vervaagt het beeld en worden de legenda's niet leesbaar.	De kaarten zullen worden verbeterd, zodanig tot ze goed leesbaar zijn.
TV002	kaarten	Ga er bij het kaartmateriaal en tabellen vanuit dat de rapportage ook leesbaar moet zijn bij kopiëren in zwart/wit. Dat is op dit moment niet het geval.	De kaarten en tabellen moeten voor een goede leesbaarheid in kleur worden geprint of gedrukt. Het is niet haalbaar een goede leesbaarheid voor zwart-wit materiaal ook te bereiken.

TV003	kaarten	Verschillen in opzet van kaartmateriaal; dan weer blokjes dan weer rondjes. Het hele rapport ademt een uniforme systematiek doe dit dan ook in het kaartmateriaal.	Die uniformiteit in kaartmateriaal wordt doorgevoerd.
MD001	voorwoord	Doel van het rapport ook kwalitatieve NEA	Voorwoord wordt geheel herschreven voor de definitieve versie. Tot nu toe was de inhoud van het voorwoord steeds toegeschreven naar de status van het betreffende concept.